

VIŠE LICA DISKRIMINACIJE I RASIZMA

Naziv publikacije:

**„VIŠE LICA DISKRIMINACIJE I RASIZMA – Problem dostupnosti
Sigurnih kuća za Romkinje i problem sekundarne viktimizacije
u smeštaju”**

Autorska prava:

Udruženje Roma Novi Bečej, Đure Jakšća 29,
23272 Novi Bečej, Srbija

Autorka:

Danica Jovanović

Redakcija teksta:

Jasna Pantić

Naslovna strana:

Mirjana Kokerić

(naziv slike za naslovnu stranu: "Pogled")

Prelom i štampa:

SWA TIM, Dobanovacki put 66a, 11080 Zemun, Altina
+381.11.21.92.179; +381.11.41.28.130
www.reklamnimaterijal.com

Tiraž:

200

PRVO IZDANJE

ISBN 978-86-900282-0-7

VIŠE LICA DISKRIMINACIJE I RASIZMA

Novi Bečeј, Vojvodina 2017. godine

Zahvaljujemo se timu Udruženja Roma Novi Bečej i svim ženama koje su govorile za potrebe ovog istraživanja.

Zahvaljujemo se Biljani Braković i Biljani Stepanov na stručnim analizama i stručnoj saradnji, kao i svim partnerskim organizacijama koje su prikupljale podatke za potrebe ove publikacije širom Vojvodine i Srbije.

Zahvaljujemo Evropskom centru za prava Roma iz Budimpešte na podršci da podaci ovog istraživanja budu vidljivi kroz ovu publikaciju.

SADRŽAJ

UVOD	10
PRAVNI OKVIR I ODGOVORNOST	12
NACIONALNI STANDARDI ZA SKLONIŠTA: SIGURNE KUĆE .	18
VRSTE USLUGA	21
REGISTRI SIGURNIH KUĆA O PRIJEMU ROMKIINJA	25
(nepostojanje i jedva dostupni podaci)	
SKLONIŠTA - SIGURNE KUĆE	28
(čl. 23 <i>Istanbuliske konvencije Saveta Evrope</i>)	
• ZAPOSLENI U SKLONIŠTIMA	29
• KRITERIJUM PRIJEMA U SIGURNE KUĆ	30
• PRIJEM DECE	33
• DUŽINA BORAVKA U SIGURNIM KUĆAMA	34
• DOSTUPNOST ŽENAMA SA INVALIDITETOMI MENTALNIM POREMEĆAJIMA	36
• OGRANIČENJA ŽENSKIH PRAVA TOKOM BORAVKA U SIGURNIM KUĆAMA	38
• SIGURNA KUĆA KAO ZATVOR ZA ŽRTVE	39
• ISKUSTVO UDRUŽENJA ROMA NOVI BEČEJ	39

ISKUSTVA ROMKINJA	41
• <i>DEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE UČESNICA .....</i>	44
• <i>ISKUSTVA OBRAĆANJA INSTITUCIJAMA .....</i>	49
PERCEPCIJA NASILJA I POTREBNE PODRŠKE	56
SVEDOČENJA UČESNICA FOKUS GRUPA	63
• <i>Prica 1 .....</i>	63
• <i>Prica 2 .....</i>	65
• <i>Prica 3 .....</i>	67
• <i>Prica 4 .....</i>	69
• <i>Prica 5 .....</i>	72
• <i>Prica 6 .....</i>	73
• <i>Prica 7 .....</i>	76
• <i>Prica 8 .....</i>	77

UVOD

Udruženje Roma Novi Bečej – SOS telefon na jezicima nacionalnih manjina u saradnji sa partnerskim organizacijama „Centar za podršku ženama“- Kikinda, „Ženski prostor“ - Niš, „Romski centar za žene i decu DAJE“ - Beograd, „Romkinje Palilule“-Borča, „Romkinje za Romknje“ - Novi Sad, „Udruženje Roma Danica“ - Pančevo, Romski ženski centar „Rromnjako Ilo“ - Zrenjanin, „Inpuls“ - Pančevo i podržan od strane Evropskog centra za prava Roma iz Budimpešte, sproveo je istraživanje o nedostupnosti Sigurnih kuća za Romkinje u Srbiji. Organizacije su odabrane u skladu sa njihovim prihvatanjem učestvovanja u ovom istraživanju, aktivistički su orijentisane i poznaju i pružaju usluge podrške ženama žrtvama nasilja u porodici i partnerskim odnosima.

Polazna tačka ovog istraživanja je činjenica da su Romkinje i druge višestruko marginalizovane žene veoma nevidljive u zvaničnim istraživanjima, a da su ženske romske NVO, kao i ženske NVO ukazivale na problem nedostupnosti Sigurnih kuća za Romkinje u dva izveštaja iz senke na primenu UN CEDAW Konvencije iz 2007. godine i 2013. godine.¹ Smatramo da je, posle 10 godina rada SOS telefona na jezicima nacionalnih manjina i pružanja podrške Romkinjama i drugim manjinskim ženama sa iskustvom nasilja, veoma važno

---

¹ http://www.bibija.org.rs/images/cedaw/alt_izvestaji/serbiaalternativereport.pdf
<http://www.bibija.org.rs/images/cedaw/SHADOW REPORT 55TH SESSION SERBIA ROMA NETWORK.pdf>

sagledati ovaj, i dalje veoma izražen problem – nedostupnost Sigurnih kuća za Romkinje i višestruko marginalizovane žene.

Metodologija ovog istraživanja zasnivala se na analizi postojećih izvora podataka (studije, godišnji izveštaji skloništa, dobijeni registri SOS telefona drugih ženskih organizacija), kao na istraživačkom radu (fokus grupe) sa Romkinjama koje su trebale, ali nisu bile primljene u Sigurne kuće i sa Romkinjama koje su bile primljene u Sigurne kuće. Obe grupe su dale veoma važne podatke i lične primere problema pristupa ovom vidu institucionalne podrške: od razloga neprijema, problema sekundarne viktimizacije, trumatizacije tokom procesa i probleme boravka u Sigurnim kućama. Stručnjakinje i predstavnice organizacija civilnog društva angažovane na ovom istraživanju iskoristile su i prethodna anketiranje rukovodilaca Skloništa (Sigurnih kuća) u Srbiji kako bi dobili što celovitiju sliku o problematici i složenosti problema „neprijema“ Rominja u Sigurne kuće u Vojvodini i Srbiji.

PRAVNI OKVIR I ODGOVORNOST

U novembru 2011. godine, Vlada Republike Srbije usvojila je „Opšti protokol za akciju i saradnju sa institucijama, telima i organizacijama u situaciji nasilja nad ženama u porodici i partnerskim odnosima“. U „Opštem protokolu“ bilo je navedeno da odgovorna ministarstva treba da razviju i usvoje svoje lične protokole koji dalje treba da utvrde sledeće:

- a) **Interne procedure i pravilnike za ponašanje profesionalaca u svakom pojedinačnom institucionalnom sistemu;**
- b) **Mere i procedure koje imaju za cilj razvijanje i jačanje multisektorske saradnje.²**

Posebni protokoli su takođe bili usvojeni od strane odgovornih ministarstava.³

---

² <http://sigurnakuca.net/upload/documents/LjubicastiTekst.pdf>

³ Sledeća ministarstva (Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, I socijalni rad, ministarstvo zdravlja, Ministarstvo za obrazovanje, Ministarstvo pravde I državen administracije) izradili su Specijalne protokole, uključujući i sledeće: Specijalni prokot za ponašanje policijskih službenika u slučajevima nasilja nad ženama u porodici i partnerskim odnosima (usvojen u februaru 2013. god.), Specijalni protokol za akcije Centra za socijalni rad (usvojen u martu 2013.god.), Ministarstvo zdravlja R.Srbije, Specijalni protokol za zaštitu I tretman žena žrtava nasilja (usvoje pre Opšteg protokola; u junu 2010. god.), Specijalni protokol za sudstvo u slučajevima nasilja nad ženama u porodici i partnerskim odnosima (usvojen u januaru 2014. god.), I pregled procedura koje su pratile ovaj process od strane obrazovnih institucija u slučajevim nasilja nad devojčicama I nasilju u porodici, koji se takođe odnosi na podzakonske akte: protokol za akcije u cilju odgovora na nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje (usvojen u aprilu 2010.god.). Engleska verzija Opštih I Specijalnih protokola nadležnim ministarstvima (sa izuzetkom sudske) dostupna u publikaciji, UNICEF, UN Women and UNDP (2013). *Multisectoral Cooperation – Institutional Response to Violence against Women.* Belgrade: UNDP. <http://sigurnakuca.net/upload/documents/SRBfinal.pdf>

Važno je napomenuti da su politika i institucionalne procedure koje treba da se primenjuju u slučajevima nasilja nad ženama u porodici- partnerskom odnosu detaljno navedene u Opštem i Posebnim protokolima za profesionalce i institucije. Ovi dokumenti pojašnjavaju, između ostalog, koje usluge treba da se obezbede i koje mere i intervencije da se preduzmu, a koje su samim tim od značaja i za ovu analizu. Nešto kasnije, u tekstu koji sledi, neki dokumenti će biti malo više opisani, primarno dajući pregled ko je imenovan za pružanje određenih usluga i odgovornosti za ravoj i koordinaciju multisektorskog pristupa. Obzirom da je ova analiza primarno orijentisana za pristup Sigurnim kućama (skloništima), fokus će biti na Posebnom protokolu koji definiše zadatke i odgovorosti usluga socijalne zaštite (Posebni protokol za aktivnosti Centra za socijalni rad - Nadležni organ za starateljstvo u slučajevima nasilja nad ženama u porodici i partnerskim odnosima, Maj 2013. godine)⁴

Ovaj Protokol sadrži obimnu definiciju nasilja nad ženama žrtvama nasilja, koja je u skladu sa Opštim preporukama CEDAW Komiteta (1992) i DEVAW (1993), ali **nije zasnovana na rodnom razumevanju nasilja nad ženama.**⁵

U skladu sa Opštim i specijalnim protokolima i relevantnim zakonima, **Centar za socijalni rad ima ključnu ulogu u prevenciji i odgovoru na nasilje nad ženama u porodici i partnerskim odnosima.** Odredbe Porodičnog zakona propisuju

---

⁴

<https://www.minrzs.gov.rs/files/doc/porodica/nasilje/Posebni%20protokol%20MRZSP%20nasilje%20u%20porodici.pdf>

⁵ Strana 15

<https://www.minrzs.gov.rs/files/doc/porodica/nasilje/Posebni%20protokol%20MRZSP%20nasilje%20u%20porodici.pdf>

obaveze Centra za socijalni rad u sprovođenju naloga za zaštitu nasilja u porodici. Kao što je i istaknuto u gore pomenutom Specijalnom protokolu:

„U dva osnovna zakona, Zakona o socijalnoj zaštiti i Porodičnom zakonu, Centar za socijalni rad je predviđen kao ključna institucija sistema zaštite u socijalnom i porodičnom pravu, koja ima mandat ključnog aktera u svim fazama sprovođenja ovog mandata, od prevencije do otkrivanja i odgovora kao i da pruža podršku i pomoći osobama koje trpe takvo nasilje”⁶

---

⁶ Brankovic, Biljana (2016). *Multi-country study on violence against women support services: National study – Serbia*. Belgrade: UN Women (neobjavljeno). Napomena: u ovom izveštaju citirale smo neke delove istraživačke studije Biljane Brankovic, nezavisne istraživačice/konsultantkinje, članice GREVIO – nezvisnog ekspertskog tela Saveta Evrope koji monitoriše sprovođenje Konvencije Saveta Evrope o prevenciji I borbi protiv nasilja nad ženama I nasilja u porodici (Istanbulска konvencija). Njena, gore pomenuta istraživačka studija bila je deo projekta “Multi-country study on availability and accessibility of support services in response to violence against women and girls”, sprovedenog od strane UN Women i Saveta Evrope. Partnerstvo između ove dve organizacije ima za cilj da podrži potpisivanje, ratifikaciju i sprovođenje Istanbulske konvencije od strane SE i država članica UN. Kako bi se , za države članice, obezbedile dodatne infromacije o obavezama I implikacijama koju ratifikacija nosi, kao praktični vodič za sprovođenje, UN Women regionalna kancelarija u Evropi i Centralnoj Aziji u partnerstvu sa Savetom Evrope podržala je studiju koja je sprovedena u 7 zemalja: Albanija, Bosna I Hercegovina, Gruzija, BJR Makedonija, Srbija I Turska. Studije su sprovedene koristeći zajedničku metodologiju koja je razvijena od strane eksperata Saveta Evrope. Imati takođe u viduČ u skladu sa pravilima Saveta Evrope, moramo napomenuti da je gdј Branković učestvovala u projektu Udruženja Roma Novi Bečeј o dostupnosti Sigurnih kuća za Romkinje, u skladu sa svojim ličnim kapacitetima kao samostalna istraživačica- konsultantkinja, a ne kao neko sa zvaničnim statusom kao čla nica GREVIOa, Stavovi i mišljenja koja su izrečena u ovom izveštaju ne moraju, zbog navedenog, da budu stav GREVIOa, ili da se razumeju kao zajednički stav njihovih članova-ca.

Specijalni protokol navodi i nadležnosti Centra za socijalni rad u vezi sa nalogom za zaštitu od nasilja u porodici. Centar za socijalni rad je obavezan da:

- a) Započne potupak zaštite od nasilja u porodici podnošenjem tužbe;
- b) Da asistiraju sudovima u pribavljanju neophodnih dokaza (u slučaju kada Centar nije pokrenuo postupak zaštite od nasilja u porodici);
- c) Daje mišljenje o opravdanosti traženih mera (ako Centar nije pokrenuo postupak zaštite od nasilja u porodici);
- d) Da vodi evidenciju i dokumentaciju o nasilju u porodici.

Dalje, Specijalni protokol detaljno razrađuje obaveze Centra za socijalni rad. On daje detaljne smernice koji se odnose na mere, intervencije i usluge tokom celokupnog procesa zaštite žrtve, uključujući identifikaciju i utvrđivanje nasilja (kroz obavljanje redovnih dužnosti Centra i/ili na osnovu izveštaja drugih institucija/ pojedinaca), procenu podobnosti, određivanje prioriteta odgovora, hitne intervencije, inicijalna procena, usmerena procena, planiranje usluga i mera (uključujući razvoj kratkoročnih, srednjoročnih i dugoročnih planova) i zatvaranje slučaja.

Hitne intervencije, kako je definisano Specijalnim protokolom imaju za cilj da urgentno bezbede bezbednost, zdravstvenu negu i finansijsku bezbednost žrtve. Dalje je precizirano da se bezbednost žrtve može osigurati:

- a) Udaljavanjem nasilnika ili potencijalnog nasilnika iz zajedničkog domaćinstva ili
- b) Udaljavanjem žrtve ili potencijalne žrtve porodičnog nasilja iz zajedničkog domaćinstva u sigurnu sredinu (smeštanje u Sigurnu kuću ili u nadležnu instituciju socijalne zaštite – sklonište ili hraniteljsku porodicu koja će obezbediti stanovanje maloletnoj osobi ili porodici koja smešta odrasle osobe, kod šire porodice ili neki drugi vid alternativnog smeštaja). Selekcija i vrsta dodeljenog smeštaja biće doneta na osnovu procene bezbednosti, kako bi se predupredio kontakt nasilnika sa žrtvom.

Ovaj dokument takođe navodi i uslove u kojima se slučaj zatvara. Rad sa korisnicom-kom (žrtvom nasilja u porodici) može biti okončan pod sledećim uslovima: preduzete usluge i mere su odgovorile na potrebe korisnice-ka; uzroci i posledice nasilja su eliminisani; ne postoji rizik od ponovne pojave nasilja ili je takav rizik sveden na minimum i ne zahteva posebnu uključenost Centra za socijalni rad; korisnica jasno odbija da prihvati pružanje pomoći i podrške; druge okolnosti su identifikovane tokom rada koje objektivno ometaju pružanje pomoći i podrške korisnici.

Na osnovu gore navedenog pregleda, može se zaključiti da je u Opštem i Posebnim protkolima (2011, 2013. godine) **Centar za socijalni rad definisan kao „stub“ institucionalne zaštite žrtava**. Ta institucija je zakonski nadležna za pružanje usluga tokom celog procesa zaštite, od odgovora na hitne slučajeve do dugoročnih intervencija usmerenih na stvaranje sigurnosti, ponovnu izgradnju uslova života i osiguranje socijalne uključenosti žrtava. **Centri za socijalni rad su obavezeni da koordiniraju akcije drugih institucija i organizacija.**

NACIONALNI STANDARDI ZA SKLONIŠTA SIGURNE KUĆE

Nacionalni standardi za skloništa (Sigurne kuće, kako je i opisano u Brankovic, 2016) definisani su u Pravilniku o uslovima i standardima za pružanje usluga socijalne zaštite (Vlaović-Vasiljević, 2013).⁷ Ciljane grupe „za smeštaj u skloništa“ su:

1. Deca, mladi i odrasle osobe – žrtve nasilja u porodici, zlostavljanja i zanemarivanja;
2. Deca, mladi i odrasle osobe - žrtve trgovine ljudima;
3. Deca, mladi bez roditeljskog staranja u različitim kriznim situacijama, kojima je potreban privremeni smeštaj i koja treba da se upute na druge usluge;
4. Odrasli u kriznim situacijama, beskućnici-ce i prosjaci-kinje

Minimum standarda je definisan u odnosu na lokaciju, sigurnost, broj korisnika-ca po sobi, osoblje, specifični uslovi za smeštaj, procenu potreba i kreiranje individualnog plana usluga.

Ranije citirane definicije ciljnih grupa čini se da impliciraju da skloništa za žrtve nasilja u porodici nisu samo usluge za žene (nema specifičnog pominjanja „žena žrtava“ ili „skloništa za žene“).

---

⁷ U ovom odeljku se takođe oslanjamo na podatke iz : Brankovic, Biljana (2016). *Multi-country study on violence against women support services: National study – Serbia*. Belgrade: UN Women (neobjavljeno).

Dalje, skloništa za žene žrtve nasilja u porodici nisu priznate kao specijalizovana usluga koja treba da se zasniva na specifično navedenim principima i standardima. Umesto toga, standardi za nasilje u porodici- žrtve trgovine se definišu u okviru socijalne zaštite, dok se žrtve nasilja nad ženama tretiraju zajedno sa drugim grupama „osobama u potrebi”. Takva tendencija nije u skladu sa Istanbulskom konvencijom. Izveštaj o objašnjenju Konvencije objašnjava svrhu skloništa i jasno navodi da „privremeni smeštaj sam po sebi i smeštaj za beskućnike nisu dovoljno dobri”. Izveštaj jasno definiše da specijalizovana skloništa za žene moraju da primene set standarda za svoje funkcionisanje:

- a) **Svrha** skloništa je da obezbede hitan smeštaj, poželjno 24-časovni pristup bezbednom smeštaju žrtave, posebno žena i dece - kada oni nisu više bezbedni u svojim domovima. Privremeni smeštaj sam po sebi ili opšta skloništa, poput skloništa za beskućnike, nisu dovoljni da obezbede neophodnu podršku i osnaživanje. Žrtve se suočavaju sa višestrukim, međusobno ispreplitanim problemima koji se tiču njihovog zdravlja, bezbednosti, finansijske situacije i dobrobiti njihove dece. Specijalizovana skloništa za žene su nabolje opremljena za rad na ovim problemima, sobzirom da njihova funkcija prevaziđa puko osiguravanje bezbednog prostora za boravak. Ovakva skloništa obezbeđuju ženama i njihovo dečiji podršku, omogućavaju im da se nose sa svojim traumatskim iskustvom, da napuste nasilne odnose, povrate samopouzdanje i da postave temelje za samostalan život koji su same izabrale. Štaviše, ženska skloništa igraju centralnu logu u umrežavanju, multisektorskoj saradnji i podizanju svesti u svojim zajednicama (izveštaj objašnjenja, paragraf 133).

- b) Da obezbede primarni zadatak - obezbeđenje sigurnosti i bezbednosti žena i dece, ključno je da skloništa primenjuju **set standarda**. U tom cilju treba proceniti bezbednosnu situaciju svake žrtve ponaosob, a na osnovu te procene treba napraviti lični bezbednosti plan svake žrtve. Tehnička bezbednost zgrade je drugo ključno pitanje za skloništa jer nasilni napadi nasilnika su pretnja ne samo za žene i nihovu decu, već i za osoblje i druge ljudе koji se nalaze u blizini. Štaviše, efikasna saradnja sa Policijom na bezbednosnim pitanjima je nezamenljiva. (paragraf 134).⁸

Moralо bi se međutim napomenuti da, posle gore opisanih standarda za sigurne kuće koji su urađeni, Vlada Republike Srbije je preduzela sledeći korak: razvila je sistem za licenciranje Sigurnih kuća koji definiše na primer strukturu osoblja, uslove koje Sigurne kuće moraju da ispune u smislu prostora i slično. U skladu sa tim sistemom licenciranja nekoliko postojećih Sigurnih kuća je dobilo licencu da nastave sa svojim radom.

---

⁸ <https://rm.coe.int/16800d383a>

VRSTE USLUGA

U Srbiji se u radu sa ženama žrtvama nasilja pruža široki spektar socijalnih usluga (Brankovic, 2016).⁹

Ženske grupe uglavnom obezbeđuju kombinaciju nekoliko vrsta usluga; uglavom SOS telefonske konsultacije, konsultacije- krizne centre i/ili podršku u pravnim procesima. Podrška žrtvama seksualnog nasilja je takođe obezbeđena, ali prema internim anketama to je veoma nedovoljno zastupljena grupa u sistemu podrške.

Javne institucije obezbeđuju savetodavne usluge, programe za nasilnike i skloništa. Telefonske usluge su obezbeđene i od javnih institucija. Više o pružaocima i vrstama usluga iz oba sektora nalazi se na linku:

http://www.sigurnakuca.net/informacije/sos_telefoni.79.html

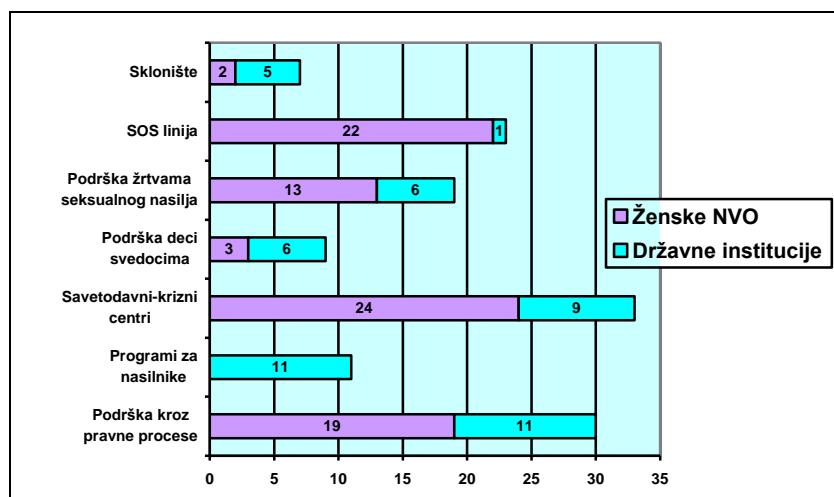
Što se tiče podrške žrtvama seksualnog nasilja slični zaključak se može ponoviti kao i gore. Godine 2016, u okviru projekta Pokrajinskog Sekretarijata za zdravstvo „Zaustaviti- zaštiti- pomozi – Snažniji institucionalni odgovor na rodno zasnovano nasilje u AP Vojvodini”, osnovana su dva pilot centra za žrtve seksualnog nasilja u AP Vojvodini: jedan u Opštoj bolnici „Dr Đorđe Jovanović“ u Zrenjaninu i na Klinici za ginekologiju i akušerstvo u KCV "Betanija" u Novom Sadu. Projekat predviđa otvaranje još 5 takvih centara (ukupno 7) sa ciljem pružanja zdravstvene, pravne, psihosocijalne i savetodavne terapijske pomoći ženama i devojkama koje su

---

⁹ U ovom poglavљу, se takođe oslanjamо на gore pomenuti izvor: Brankovic, Biljana (2016). *Multi-country study on violence against women support services: National study – Serbia*. Belgrade: UN Women (neobjavljeno).

pretrpele seksualno nasilje. Prema podacima iz medija na Klinici za ginekologiju i akušerstvo u KCV "Betanija" u Novom Sadu tokom 2016 godine je smešteno 10 pacijentkinja „pod sumnjom da su silovane”.¹⁰ U praksi Udruženja Roma Novi Bečej – SOS telefon na jezicima nacionalnih manjina utvrđeno je da ovi Centri nisu prepoznali specifičan položaj Romkinja. U borbi protiv nasilja nad devojčicama, sistem socijalne zaštite dobio je još jednu uslugu koja nije primerena i nedostupna je romskim devojčicama u borbi protiv ranih, ugovorenih, prisilnih i dečijih brakova.

Grafikon 1: Širi presek kategorija usluga, po vrsti pružaoca usluge (žensak NVO ili javna institucija)¹¹

¹⁰ <http://www.novosti.rs/vesti/srbija.73.html:651426-Centar-za-zrtve-silovanja-Nasilje-cesto-prethodi-zlocinu>

¹¹ Brankovic, Biljana (2016). *Multi-country study on violence against women support services: National study – Serbia*. Belgrade: UN Women (neobjavljeno).

Prema grafikonu dve NVO imaju skloništa: jedno za žrtve trgovine koji se imenuje kao Tranzicioni centar i druga žensak NVO koja ima 3 skloništa. Sva 4 skloništa nalaze se u Beogradu.

Kao dodatak gore navedenom, Udruženje Roma Novi Bečej – SOS telefon na jezicima nacionalnih manjina i druge partnerske organizacije analizirale su i trenutnu situaciju po pitanju smeštanja Romkinja u Sigurne kuće, korišćenjem podataka i dokumentacije svojih organizacija, SOS registara, a koji sadrže i podatke o pristupu i boravku u Sigurnim kućama od strane svojih klijentkinja, Romkinja.

Problem slabog i retkog prijema Romkinja potvrđuje i **analiza registra** ženske orgainzacije koja je dostavila ovu analizu za potrebe ovog istraživanja: kancelariji **Centra za pomoć ženama iz Kikinde**. Ovoj organizaciji se *u periodu od 2010. godine do 2017. godine* javilo ili došlo po podršku ukupno 29 Romkinja i njima je pruženo 116 različitih usluga. U analizi ove organizacije navodi se da se podaci o pripadnosti ne uzimaju, osim ako sama žena ne iznese taj podatak, a ukoliko iznese uglavnom ih je ova organizacija prosleđivala Udruženju Roma Novi Bečej i SOS telefonu na jezicima nacionalnih manjina, te se one vode samo u evidenciji organizacije.

Prema analizi registra SOS telefona na jezicima nacionalnih manjina, kojim rukovodi Udruženje Roma Novi Bečej u periodu od 10 godina (**od 2007. godine do 2017. godine, oktobar**) ukupno je 6 Romkinja smešteno u Sigurnu kuću dok 24 nisu bile smeštene i pored potrebe za tim. Kao

razloge nesmeštanja u Sigurne kuće (skloništa) registar beleži: problem nacionalnosti (kada radnici skloništa čuju da je Romkinja odmah „nema mesta”), problem brojnosti dece (ili neprimanje zbog broja dece ili uslovljavanje da samo bebe i veoma mala deca mogu da uđu sa njom). U svim slučajevima čak i kada su žene smeštane u Sigurne kuće lokalni Centri za socijalni rad nisu imali para za putne troškove, tako da je to padalo na teret našeg Udruženja i naših projekata.

REGISTRI SIGURNIH KUĆA O PRIJEMU ROMKINJA (NEPOSTOJEĆI I JEDVA DOSTUPNI PODACI)

Za potrebe ovog istraživanja Udruženje Roma Novi Bečej dostavilo je zvaničan zahtev za godišnje izveštaje o prijemu Romkinja u periodu od 2007. godine do 2017. godine Sigurnim kućama: Sremska Mitrovica, Vranje, Beograd, Zrenjanin, Sombor i Pančevo (onim sigurnim kućama sa kojima smo imale kontakt i iskustva u radu). Međutim, jedina tri skolništa koja su podnela izveštaje su Pančevo, Zrenjanin i Vranje. Sigurna kuća u Zrenjaninu dostavila je podatke samo za Romkinje, dok je Sigurna kuća u Pančevu dostavila izveštaje bez izdvojenih podataka, jer ne vodi podatke o nacionalnoj pripadnosti žene. Jedino je izveštaj iz Vranja sadržao podatke o svim ženama sa posebnim podacima za Romkinje.

Udruženje se u ovom delu istraživanja nije oslanjalo samo na pismeni dopis, već i na direktnu komunikaciju u cilju podsticanja Sigurnih kuća da dostave bilo kakav pismeni podatak, kako bismo osim usmenog imale i zvanične potvrde tvrdnji da se ne vode podaci o nacionalnoj pripadnosti ili da višegodišnji registar nije dostupan. Međutim, potvrde o nemanju izvodjenih podataka ili opšte izveštaje od drugih kontaktiranih kuća nismo dobili do kraja ovog istraživanja.

Prema registru **Sigurne kuće iz Zrenjanina za period od 2009. godine do 2017. godine (01.10)** ukupno je 175 Romkinja bilo smešteno u to sklonište. Najviše po godinama od 2010., do 2012., godine i u periodu od 2015., i 2016 godine. Od 175 Romkinja 11 je bilo sa 1 detetom, 17 sa dvoje i 17 sa tri ili više deteta (ali ne navodi se koliko je to više od troje i u kojim slučajevima). U ovom izveštaju problematičan je podatak da su

u tom skloništu Romkinje načešće boravile do 7 dana (njih 36) a samo 3 više od 3 meseca. Imajući u vidu da je boravak obezbeđen i za duži period (više od 3 meseca), ovo potvrđuje svedočenje Romkinja o sekundarnoj viktimizaciji, izloženost diskriminaciji i nasilju u Sigurnim kućama. Obzirom da ova kuća vodi podatke o prebivalištu, potvrđuje zahtev da žene koje se smeštaju u Sigurne kuće imaju lične dokumente (što nije uvek slučaj ili češće nije slučaj kada su Romkinje u pitanju). Od ukupnog broja primljenih Romkinja kod samo 63 postoje podaci o kojoj vrsti nasilja je reč (pobrojano fizičko, psihičko, seksualno nasilje i trgovina ljudima). U toj statistici samo dve Romkinje su potvrdile da je trgovano njima (do 2013 godine) i samo jedna je prijavila da je žrtva seksualnog nasilja (2016). Baza podataka koja je dobijena je numeričkog tipa, bez ikakvih zabeleški i opisnih podataka (a brojke u pojedinačnim kategorijama ne poklapaju sa ukupnim brojem primljenih žena, što potvrđuje činjenicu da Romkinje nisu dovoljno dugo boravile da bi ostavile podatke o sebi i vidu nasilja koje su trpele.

Prema statističkim podacima Centra za socijalni rad u Zrenjaninu, dostupnim u medijima, prosek korisnica ove usluge na godišnjem nivou je varirajući i kreće se od 80 do 110 lica. Trećinu njih čine korisnice, a dve trećine su deca.¹²

Prema registru **Sigurne kuće iz Vranja, za period od 01.07.2015. godine do 01.10.2017.** godine, u skloništu je bilo smešteno 10 Romkinja sa ukupno 18 dece, tri bebe i jedno maloletno lice. Ukupno 11 devojčica-žena Romkinja sa 21 detetom. Važna je napomena da tokom prvih 6 meseci rada Sigurne kuće u Vranju nije bilo smeštenih Romkinja. Za

---

¹² <https://ilovezrenjanin.com/aktuelno/sigurna-kuca-brojke-nam-daju-krivu-sliku-o-broju-zrtvi/>

navedeni period u Sigurnoj kući u Vranju je boravilo 49 žena i 5 maloletnih lica sa ukupno 61 detetom i bebama. Izveštaj ne navodi dužinu zadržavanja žena, tip nasilja koje su prijavile i njihov ekonomski i obrazovni status. Izveštaj navodi da je Sigurna kuća u Vranjskoj banji posebna organizaciona jedinica JU Centra za razvoj lokalnih usluga socijalne zaštite u Vranju koja je započela rad u julu 2015. godine.

Prema podacima iz **registra Sigurne kuće iz Pančeva za period 2012. godina do 2017. godina**, nema izdvojenih podataka o nacionalnosti žena žrtava koje su smeštene u tu sigurnu kuću. U cilju izbegavanja diskriminatornih i predrasudnih stavova publikacije nismo želete da vezujemo podatke o Romkinjama sa podacima malodobnih majki (ispod 20 godina), sa stečenim obrazovanjem i statusom nezaposlenosti. Jedan podatak koji je vidljiv u radu ovog skloništa u Pančevu je da se smeštaj uglavnom obezbeđuje prema pripadnosti Opštini Pančeve, Kovin, Kovačica, Alibunar, ali i Vršac, Opovo, Plandište. Ova kuća je intervenisala na nasilje prema mestu zatečenosti za osobe iz Lebana, Žitorađe, Šapca, čak i za državljaniku Makedonije. Obzirom da naše korisnice sa teritorije Opštine Pančeva svedoče i o prijemu i neprijemu u Sigurnu kuću u Pančevu, prema njihovim iskustvima utvrđen je veoma visok nivo diskriminacije, sekundarne viktimizacije, izolovanosti i nasilja prema njima u pomenutom smeštaju.

SKLONIŠTA - SIGURNE KUĆE

(Čl. 23 Istanbulske konvencije Saveta Evrope)

Sedam organizacija koja vode skloništa odgovorile su na elektronski (online) upitnik (Brankovic, 2016).¹³ U tom kontekstu, treba imati u vidu da **jedna ženska NVO ustvari rukovodi sa tri skloništa** (prema metodologiji studije imali smo samo jednog respondenta po upitniku, kao organizaciju, tako da se odgovori za ove tri Sigurne kuće dati od strane jedne organizacije). Takođe treba pojasniti da nacionalno zakonodavstvo ne pepoznaje termin „sklonište“ (shelter ili refuge). Umesto toga termin ne može biti preveden adekvatno na engleski jezik a da se ne koristi konotacija privremenog smeštaja. U javnosti i medijima na nacionalnom nivou, kao i od strane ženskih nevladinih organizacija uobičajeno je korišćenje termina „Sigurna kuća“.

Osim ovoga, važno je napomenuti da je većina Skloništa u Srbiji, uključujući i neka koja su učestvovala u istraživanju, izgrađena usled duge, višegodišnje kampanje koju je inicirala Fondacija B92. **Usled toga, neophodna finansijska sredstva nisu bila obezbeđena od vlade, već su sakupljena putem donacija privatnih kompanija, ambasada i beskrajne liste malih donacija od strane samih građana i građanki.**

Šest od ovih Skloništa smeštaju žrtve nasilja u porodici dok je jedna specijalizovana za smeštaj žrtava trgovine, i nalazi se u Beogradu. Ova specifična forma smeštaja kojom rukovodi ženska NVO, insistira da se u imenovanju koristi termin

---

¹³ U ovom poglavlju se takođe oslanjamo na već navedeni izvor: Brankovic, Biljana (2016). *Multi-country study on violence against women support services: National study – Serbia*. Belgrade: UN Women (neobjavljeno).

„Tranzicioni smeštaj” (Transition House), pre no sklonište. Oni takođe insistiraju na činjenici da se njihovi programi bave socijalnom inkluzijom, pre no „rehabilitacijom” ili „re-intergracijom”.

Veoma je važno napomenuti da jedno od skloništa za žrtve nasilja u porodici takođe smešta žrtve trgovine, što nikako ne može da se posmatra kao primer dobre prakse.¹⁴

Pet skloništa vode državne inicitucije (Centri za socijalni rad) i dva kojima rukovode ženske NVO, od kojih jedna ima 3 skloništa. Sva 4 skloništa nalaze se na različitim lokacijama u Beogradu.¹⁵

ZAPOSLENI U SKLONIŠTIMA

Važno je napomenuti da **sva skloništa** koja su učestvovala u anketi imaju samo 20 plaćenih zaposlenih koji rade puno radno vreme, 12 zaposlenih na pola radnog vremena i 13 volontera, dok jedno sklonište ima 8 članova-ca osoblja koji rade po “privremenim ugovorima”. Jedno sklonište nije odgovorilo na pitanje koliki je broj plaćenog osoblja.

Uloga volontera-ki je na nivou podrške deci-mlađim korisnicima u programima učenja stranih jezika, organizaciji kratkih putovanja ili poseti bioskopima (u zavisnosti od interesovanja i želja), obrazovni i kreativni rad sa decom, asistencija u administrativno-tehničkom radu i asistencija u

---

¹⁴ Prema podacima Udruženja i prema dobijenim izveštajima utvrdili smo da sklonište u Zrenjaninu i Pančevu imaju ovu praksu, ali treba imati u vidu da su gradovi na ruti trgovine ljudima, te je to možda i razlog ovog prihvatanja.

¹⁵ http://www.sigurnakuka.net/informacije/sos_telefoni.79.html

obezbeđivanju psihološke podrške korisnicima. Jedno sklonište je takođe odgovorilo da jedna volonterka poseduje Master diplomu iz psihologije i da je angažovana u direktnom radu sa korisnicama pod supervizijom koleginice sa znatno više iskustva.

KRITERIJUM PRIJEMA U SIGURNE KUĆE

U svojim Zaključnim komentarima Republici Srbiji 2007., i 2013. godine, Komitet za ukidanje diskriminacije žena je izrazio zabrinutost usled „slučajeva *de facto* diskriminacije prema Romkinjama žrtvama nasilja u porodici, koje su bile isključene iz prihvata u skloništa na osnovu primenjivanih kriterijuma za prijem žena“. Dalje, Komitet je zatražio od države potpisnice da „revidira i monitoriše primenu kriterijuma za prijem u skloništa kako bi se sprečilo dalje isključivanje Romkinja“. U skladu sa preporukama CEDAW Komiteta, Vlada Republike Srbije je preduzela **mere za preispitivanje propisa i kriterijuma za prijem u skloništa**, a koji se odnose na Romkinje, i jedna predstavnica romske ženske organizacije civilnog društva je bila uključena u taj proces.

Međutim anketiranjem nadležnih za rukovođenjem skloništa pokazali su da još uvek postoje uslovi i organičenja koja se pravdaju nedostatkom stručnosti, lošim iskustvima, problemima u infrastrukturi i slično.

Anketirani su naveli da ne treba ispuniti nijedan kriterijum koji je bio izlistan od elektronskom upitniku za prijem u skloništa poput: “validan dokument o izricanju mera zaštite”, “odobrenje komisije za identifikaciju”, “državljanstvo” ili “odobren status žrtve putem formalnih procedura”. Međutim, jedno sklonište je navelo “godine” kao kriterijum, dok je još jedno navelo geografsku lokaciju. Na osnovu podataka iz ankete

može se zaključiti da se ovaj drugi kriterijum koristi u više od tog jednog skloništa. Štaviše, među “drugim kriterijumima”, dva skloništa su odgovorila da žene treba da budu upućene u njihova skloništa od strane Centara za socijalni rad iz specifične geografske oblasti – administrativnog regiona. Takva praksa može da ima ozbiljnog uticaja na dostupnost usluga Sigurnih kuća u Srbiji.¹⁶

Među “drugim kriterijumima”, nekoliko predstavnika Skloništa kojima upravljaju lokalni Centri za socijalni rad pomenuli su i sledeće:

- *“Podneta krivična prijava za nasilje u porodici.”*
- *“Ne primenujemo nijedan kriterijum koji je izlistan u upitniku. Na primer, državljanstvo nije kriterijum; imali smo žene strane državljanke. Međutim, naš uslov je da žrtva mora da potpiše izjavu – pristanak za prijem. Niko ne može da je drži u skloništu na silu. Ne primamo žene sa mentalnim oboljenjima, ali sve druge mozemo primiti”.*
- *“Mora da postoji procena rizika koja navodi da je njenja lična bezbednost ugrožena.”*

---

¹⁶ Prema iskustvima Udruženja pripadnost opštini je veoma važan faktor u smeštanju žene, kao i dostupnost smeštaja. Realno žena iz Vojvodine ne može a se smesti u Sigurnu kuću u Nišu jer nijedan CSR neće platiti trošak transporta, a NVO nema toliko sredstava da utroši na pojedinačnu korisnicu. Žene sa druge opštine uglavnom se smeštaju ako je do nasilja došlo ubro po udaji ili je nasilje izvršeno u toj opštini. To je vidljivo u izveštajima Sigurne kuće Pančevo.

Anketirane strane takođe istuču da žene – potencijalne korisnice skloništa treba da ispune “zdravstvene kriterijume”, naime:

- *“Lokalni Centar za socijalni rad će odbiti prijem u naše sklonište u sledećim situacijama: ozbiljna mentalna bolest ili samoubilačko ponašanje, zloupotreba droga, alkohola ili drugih psihoaktivnih supstanci, umerena ili ozbiljna mentalna bolest ili fizički invaliditet.”*
- *“Žene koje pate od mentalnih bolesti, poput šizofrenije ne mogu biti primljene.”*
- *“Mentalno oboleli ne mogu biti primljeni.”*
- *“Korisnici ne mogu biti zavisnici od alkohola, droge i drugih supstanci.”*
- *“Za mentalno poremećene osobe zahtevamo procenu psihijatra da li se može primeniti kolektivni smeštaj ili ne može.”*
- *“Mi imamo samo zdravstveni kriterijum kada su psihijatrijski pacijenti u pitanju. Naše Sigurne kuće nemaju uslove za njihov smeštaj. Obzirom da je Sigurna kuća kolektivini smeštaj, nemoguće je predvideti njihovu reakciju i potencijalnu adaptaciju. Oni mogu da se ne prilagode takvoj vrsti smeštaja... Njihov mogući prijem mogao bi biti ekstremno rizičan za kolektivni smeštaj za raznolikom, heterogenom grupom žena. To je zasnovano na našem prethodnom iskustvu. Usled toga, praksa je bila osnovni razlog za primenu ovog kriterijuma.”*

PRIJEM DECE

Što se tiče prijema dece i mogućih ograničenja koji se odnose na uzrast deteta, tri skloništa su odgovorila da nemaju takvih ograničenja. Tri skloništa primenjuju kriterijum prema godinama dečaka: jedna ne prima dečake iznad 14 godina starosti, jedna prihvata dečake do 18 godina starosti i jedna primenjuje drugačiju opciju:

- *“Ukoliko žena ima dečake starije od 14 godina, oni se smeštaju u Sklonište za decu i mlade koji postoji u našem gradu.”*

Predstavnik lokalnog Centra za socijalni rad

- *“Dečaci stariji od 14 godina se ne primaju, mada može da bude nekih izuzetaka u specifičnim okolnostima. Ovaj kriterijum postavljen je na osnovu našeg višegodišnjeg iskustva.”*

Predstavnica ženske NVO koja vodi 3 skloništa

Imajući u vidu i podatke o broju plaćenog osoblja u skloništima, nije iznenađujuće da su samo 3 skloništa odgovorila da imaju članove osoblja čiji je posao da podrže decu tokom boravka.

DUŽINA BORAVKA U SIGURNIM KUĆAMA

Jedino sklonište Tranzicioni smeštaj (Transition House) za žrtve trgovine nema ograničenog boravka. Četiri skloništa su ograničila boravak u svojim Sigurnim kućama na period od 3 do 6 meseci, dok je u 2 skloništa boravak ograničen na maksimalno 3 meseca. Dužina boravka u Sigurnoj kući određena je internim pravilnikom Sigurne kuće i finansijskim mogućnostima lokalne samouprave i lokalnog Centra za socijalni rad (koju dužinu boravka mogu da pokriju).¹⁷

Istraživanje putem fokus grupa potvrdilo je veliki problem vezan za dužinu boravka u Sigurnoj kući. Većina Romkinja usled prakse ranih, ugovorenih, prisilnih i dečijih brakova nema ni završeno osnovno obrazovanje koje je minimalan zahtev za registraciju na tržištu rada. Bez registracije na tržištu rada nema potvrde o nezaposlenosti, te samim postoji problem pristupa sistemu socijalne zaštite. Neke žene koje se javljaju našoj organizaciji imaju i problem porekla: ne znaju tačne podatke o mestu porekla, rođenja te je teško utvrditi kako su došle na teritoriju opštine sa koje prijavljuju nasilje.

Prema zakonu o sistemu socijalne zaštite moguće je dobiti jednokratnu pomoć, najviše 3 puta u jednoj godini. Prema iskustvima klijentkinja Udruženja Roma Novi Bečeji – SOS telefon na jezicima nacionalnih manjina taj iznos je od 5000 do 10000 dinara, što je daleko ispod nedeljnog ili dvonedeljnog minimuma za preživljavanje. Ako se u to uračunaju potrebe

---

¹⁷ <http://upravusi.rs/bezbednost-kat/nasilje-u-porodici-bezbednost-i-mladi/sigurne-kuce/>
http://www.sigurnakuca.net/fond_b92_protiv_nasilja/izgradnja_sigurnih_kuca/sigurne_kuce_kao_mehanizam_zastite.202.html

brige o bebi ili školskom detetu, ponekad i oba, jasno je da se tu ne može govoriti i „pomoći”. Prema iskustvu našeg Udruženja Rešenje o merama socijalne pomoći može se dobiti u periodu do mesec dana, ali taj dokument zahteva sledeće:

1. tužbu protiv roditelja za izdržavanje, što ugrožava povratak u primarnu porodicu i pogoršanje porodičnih odnosa
2. ako ima bilo kakvu imovinu na svoje ime nema pravo socijalnu pomoć,
3. podnošenje tužbe za alimentaciju, gde se socijalna pomoć umanjuje za iznos alimentacije bez obzira da li se ta alimentacija uplaćuje (nenaplativost alimentacije u Srbiji je veoma visoka prema nekim neformalnim istraživanjima).

Za Romkinje koje nemaju obrazovanje, jezičku barijeru za zaposlenje, boravak u Sigurnoj kući od 3 do 6 meseci je besmislen jer one za unapređenje svoj socijalnog statusa moraju imati dugoročniji vid podrške unutar i izvan Sigurne kuće.

Registrar Sigurne kuće u Zrenjaninu koji vodi podatke u segmentu obrazovanja smeštenih Romkinja kaže da 42 Romkinje nisu imale završenu OŠ (31 je bila bez obrazovanja), dok je 17 imalo OŠ. **Samo jedna osoba je registrovana da je zaposlena dok je 62 njih bez zaposlenja.** Od tog broja 11 kaže da nema nikakve izvore primanja, 50 je na socijalnim primanjima, jedna penzionerka. Ovo su podaci od 175 žena koje su smeštene u sigurnu kuću, imajući u vodi da je čak 36 njih boravilo u tom skloništu samo do 7 dana.

Ovakve podatke poseduje i Sigurna kuća u Pančevu, ali ne na nivou nacionalne pripadnosti, a veoma je diskriminatorno izvoditi zaključke o položaju Romkinja zaključima da su se podaci o ženama bez škole ili samo sa OŠ obrazovanjem podaci koji se odnose samo na Romkinje. Međutim podaci jasno pokazuju da je veliki procenat žrtava bez obrazovanja, sa nepotpunom OŠ i sa završenom OŠ. Većina je nezaposlena, angažovana u crnoj ili sivoj zoni ili primateljka nekog vida socijalnog davanja.

DOSTUPNOST ŽENAMA SA INVALIDITETOM I MENTALNIM POREMEĆAJIMA

Četiri skloništa od 7 anketiranih NIJE DOSTUPNO za žene sa invaliditetom. Jedno od njih ima pristup za osobe u kolicima do glavnog dela kuće, ali spavaće sobe su na prvom spratu i samim tim nisu dostupne ženama sa invaliditetom.

Predstavnica skloništa kojima upravlja ženska NVO je pojasnila:

“Možemo da smestimo ženu sa invaliditetom koje koriste kolica, kao i one koje imaju ličnog asistenta.”

Prema odgovorima na elektronski upitnik tri skloništa ne prihvataju žene sa mentalnim poremećajima. Preostala skloništa su dala pojašnjenja.

“Mi prihvatamo žene sa lakšim zdravstvenim problemima, pod uslovom da su sposobne da se samostalno staraju o sebi.”

*“Mi prihvatom žene sa manjim mentalnim retardacijama.”
(korišćena je originalna definicija koja pokazuje
da se mentalne bolesti smatraju retardacijom
od strane samih socijalnih radnika-ca).*

*“Žene sa blagim i umerenim mentalnim poremećajima
se primaju”.*

*“Među našim korisnicama imale smo osobe sa različitim
mentalnim zdravstvenim problemima, uključujući blage i
umerene intelektualne smetnje, poremećaje, stanja posle
operacija mozga, Dunov sintrom, autizam i demencija.”*

Predstavnici lokalnih Centara za socijalni rad

Što se tiče prijema žena sa problemima zavisnosti, četiri škoništa su odgovorila da ne primaju takve žene. Preostali su naveli da određeni uslovi moraju da se poštuju.

“Prijem zavisi od oblika zavisnosti i faze tretmana.”

Predstavnica ženske NVO

*“Žene sa problemima zavisnosti mogu biti primljene. Međutim,
ozbiljna zloupotreba supstanci tokom boravka u skloništu
(ukoliko to ugrozi bezbednost drugih korisnika) može da dovede
do prekida njihovog prava da ostanu u skloništu ranije nego što
je to bilo predviđeno individualnim planom, a koji je urađen za
svaku korisnicu individualno.”*

Predstavnik centra za Socijalni rad:

“Mi često smeštamo žene koje imaju probleme sa zavisnošću – one se smeštaju u našu Kuću dok su pod nekom vrstom tretmana. Neke od njih su i hospitalizovane za potrebe tretmana, a il su nam i kasnije vraćene- Podržavamo ih dok su i u procesu tretmana.”

Predstavnik ženske NVO

OGRANIČENJA ŽENSKIH PRAVA TOKOM BORAVKA U SIGURNIM KUĆAMA

Predstavnici tri skloništa istakli su da imaju određena ograničenja koja su navedena u njihovim internim pravilnicima.

“Korisnicama se ne preporučuje da napuštaju smeštaj od 19h do 7h ujutru, ali pod određenim okolnostima mogu da potpišu izjavu mogu biti odsutne u tom periodu.”

Predstavnik lokalnog Centra za socijalni rad

“U skladu sa našim internim pravilnikom od žena se очekuje da se vrate u smeštaj do 22h, osim ukoliko rade noćnu smenu.”¹⁸

---

¹⁸ Interni pravilnici Sigurnih kuća nisu dostupni NVO tako da ovo ne može da se potvrdi kao tačan podatak i deo pravilnika.

SIGURNA KUĆA KAO ZATVOR ZA ŽRTVE

Jedna od anketiranih predstavnika lokalnih Centara za socijalni rad navodi:

Što se tiče ograničenja kretanja, razlikujemo se od drugih skloništa. Radimo u skladu sa principima socijalne zaštite. Svaka žrtva koja se primi ima svoj lični život i od nje se zahteva da potpiše izjavu o ulasku u sklonište. Naše sklonište je zaključano; žrtve su zaključane i ne mogu da idu igde bez našeg odobrenja. One mogu da izađu samo uz dogovor sa nama; pod našom kontrolom i sa našim odobrenjem. Na primer, mogu da izađu za vikend, da idu u šetnju i da se onda vrate. To nije moguće u mom skloništu. Evo kako mi to razumemo: ukoliko su one žrtve i ako su primljene u naše sklonište, mi smo apsolutno odgovorni za njih, posebno za njihovu bezbednost. Zbog toga, sloboda kretanja je sigurno ograničena, ali ne u smislu da su one zatvorenice...one mogu da izađu, ali samo sa našim odobrenjem u skladu sa našom procenom i u dogovoru sa nama.

ISKUSTVO UDRUŽENJA ROMA NOVI BEČEJ

“Centar za socijalni rad nema sredstava za prvo voz žene, žrtve. Pristajemo da je mi odvezemo. Osam sati uveče, zima, uveliko je noć. Dobijamo informaciju da moramo prvo da idemo u Savetovalište gde ćemo dobiti instrukcije za sklonište. Adresa koju dobijamo je samo ime ulice, bez broja, bez dela grada. Grad je Beograd. Mučimo se da pronađemo koja je to ulica pozivajući druge ženske organizacije i aktivistkinje lično, već je skoro 22h.

Pronalazimo Savetovalište, žena dobija gomile papira da potpiše. Ona je nepismena, ima jezičku barijeru. Papire potpisuje na blanko. Na naš zahtev da dobijemo uvid u papire, prvo smo pitani šta smo joj u srodstvu. Kada kažemo da nismo u srodstvu, već da smo iz NVO, dobijamo samo neke papire na uvid: -Evo, ove možete da pogledate na kratko. Tamo dobijamo adresu Sigurne kuće.

Uveliko je noć. Dočekuje nas obezbeđenje (sigurna kuća je zaključana). Oni uzimaju ženu i odvode je, mi nemamo pravo ulaska. Situacija izgleda kao privođenje. Ukoliko žena ima mobilni (ili smo joj mi dostavili neki aparat i broj) imamo kontakt, ako ne od tog trenutka gubimo kontakt sa njom. Ona samo nas može da kontaktira, nemamo pravo na podatke i stanje u kojem je, jer joj nismo u srodstvu i ako smo kao pravno lice preuzeli pravnu i krivičnu odgovornost na putu do Sigurne kuće i u procesu pravnog procesuiranja njenog slučaja. ”

ISKUSTVA ROMKINJA

Fokus grupne diskusije su organizovane u devet gradova/ mesta sa teritorije Republike Srbije, u kojima su aktivne specijalizovane ženske organizacije koje pružaju usluge pomoći, podrške i zaštite ženama iz romskih zajednica koje su preživele neki oblik nasilja. Odlučile smo se da se više oslonimo na kvalitativnu metodologiju (fokus grupe). Sve fokus grupe su se održale prema identičnom “vodiču za fokus grupe” koji je urađen od strane istraživačice na ovom projektu, Biljane Branković. Upravo zbog toga možemo da potvrdimo da su **naši podaci bazirani korišćenjem standardizovane metodologije.** Kako bismo problem analizirali na održiv metodološki način, dve grupe Romkinja su učestvovali u fokus grupama:

1. one koje su bile smeštene u Sigurnim kućama širom Srbije
2. one koje su imale potrebu za smeštajem, ali su odbijene (videti više detalja u tekstu koji sledi).

Fokus grupe su održane u Beogradu, Borči, Novom Bečeju, Kikindi, Novom Sadu, Zrenjaninu, Pančevu, Pirotu i Nišu, u periodu od septembra do novembra 2017. godine. Ovi gradovi su izabrani prema selekciji partnerskih organizacija, prema mestima iz kojih žrtve gravitiraju ka određenim skloništima i gradovima koja imaju skloništa, prema Sigurnim kućama sa kojima smo imale kontakt kao SOS telefon Vojvodine, ali i sigurne kuće koje su otvoreni za saradnju i dostavljanje podataka. Održano je ukupno 13 fokus grupnih sastanaka u kojima su učestvovali žene iz romskih zajednica koje su imale iskustva nasilja u porodici a koje su posle prijave slučaja nasilja nadležnim institucijama i ženskim nevladinim

organizacijama bile smeštene u sigurne kuće i žene koje su imale potrebu ali nisu doabile mogućnost da budu smeštene u sigurne kuće.

Održavanje fokus grupe je imalo za cilj da se tokom sastanka, a kroz razgovor sa ženama, prikupe njihova svedočenja o proživljenom nasilju, iskustvima koja su imale u kontaktu sa institucijama, ustanovama i organizacijama pri prijavljivanju slučaja nasilja, kao i njihove utiske o boravku u Sigurnoj kući.

Sva lična svedočenja i autentični zapisi su dati i sačinjeni u poverljivoj formi, vodeći računa o zaštiti podataka o ličnosti žena učesnica fokus grupnih sastanaka, poštujući principe poverljivosti i anonimnosti, uz napomenu da će sve što su žene rekле tokom sastanka biti korišćeno samo u istraživačke svrhe. Sledеći segmenti iskustava žena su pokrivene fokus grupama, a u skladu sa “vodičem za fokus grupe”:

- Da li su Romkinje žrtve nasilja prijavile nasilne incidente institucijama, i ako jesu – kakvo je bilo njihovo iskustvo sa institucijama, uključujući Centar za socijalni rad, Policiju, sudove, tužilaštvo, zdravstvene institucije itd. Nastojanje ovog segmenta bio je da damo ženama šansu da opišu reakciju institucija u procesu prijavljivanja, kako bismo dalje analizirale institucionalni odgovor na nasilje nad Romkinjama – žrtvama
- Koliko dugo (koliko meseci/godina) je nasilje trajalo preno što su se one odlučile da ga prijave institucijama?

- Relevantne demografske karakteristike žena – učesnica fokus grupe, poput podataka o zaposlenju, bračnom statusu, broju dece itd.
- Očekivanja od žena koje su imale potrebu za smeštanjem u Sigurnu kuću (kako su žene zamišljale Sigurnu kuću pre no što su imale potrebu da se тамо smeste i da uporede to sa STVARNIM iskustvom)
- Percepcija procedura koje su primenjivale institucije u procesu smeštaja u Sigurnu kuću
- Percepcija stvarnog boravka u Sigurnoj kući (samo za one koje тамо smeštene), uključujući ponašanje osoblja i drugih korisnica – žena koje су bile smeštene u istoj Sigurnoj kući, potencijalna iskustva diskriminacije, predrasuda, stereotipa...
- Perceptacija prednosti i mana njihovog boravka u Sigurnoj kući (samo za one koje су тамо bile smeštene)

DEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE UČESNICA

U fokus grupnim sastancima su ukupno učestvovalo 98 žene Romkinje. Od ukupnog broja žena njih 46 su bile u sigurnoj kući a njih 52 nisu imale mogućnost da budu zbrinute u sigurnu kuću.

Od dobijenih podataka od žena mogu se izdvojiti demografski podaci koji su vezani za njihovu životnu dob, starosnu dob u trenutku kada su zaključivale brak, bračni status, broj dece i da li su zaposlene ili ne.

1. ŽIVOTNA DOB UČESNICA:

Od ukupno 98 žena:

- 67 žena navelo svoje godine života (80%)
- 31 žena nije navelo svoje godine života (20%)

Od 67 žena koje su navele godine života:

- Od 16 do 25 godina: 12 žena (18%)
- Od 26 do 35 godina: 24 žene (36%)
- Od 36 do 45 godina: 22 žene (33%)
- Od 45 do 65 godina: 9 žena (13 %)

Ovi podaci upućuju na zaključak da su žene romkinje starosti između 26 i 45 godina života, u najvećem broju (69%) spremne da govore o svojim iskustvima nasilja, da je to period kada one osvećuju nasilje koje proživljavaju i najčešće ga u tom periodu života i prijavljuju u procesuiraju.

2. STAROSNA DOB ŽENA U TRENUTKU ZAKLJUČIVANJA BRAKA

Od ukupno 98 žena:

- 70 žena je navelo svoju starosnu dob u trenutku zaključivanja braka (71%)
- 28 žene nije navelo svoji starosnu dob u trenutku zaključivanja braka (29%)

Od 70 žena koje su navele koliko su imale godina u trenutku zaključivanja braka:

- Zasnovale brak u periodu 10-18 godine života: 35 (50%)
- Zasnovale brak u periodu 19-26 godine života. 35 (50%)

U svojim svedočenjima žene različito navode okolnosti zaključenja braka. Mlađe žene navode da su "pobegle i počele da žive sa partnerom" dok žene starije dobi navode da su bile "udate". Žene bez obzira na formalni status svog braka, svoje uglavnom vanbračne zajednice izjednačavaju sa brakom.

3. BRAČNI STATUS

Od ukupno 98 žena:

- Njih 66 su navele svoje bračno stanje (67%)
- Njih 32 nisu se izjasnile o svom trenutnom bračnom statusu (33%)

Od 66 žene koje su navodile svoj bračni status:

- Njih 35 su rekле da su udate (53%)
- Njih 20 su rekле da su razvedene (30%)
- Njih 4 su rekle da žive u vanbračnoj vezi (6%)
- Njih 7 su se izjasnile kao udovice (11%)

U skladu sa njihovim svedočenjima o godinama u kojima su zasnivale brak su i njihovi navodi o trenutnom bračnom statusu. *Kako nisu sve učesnice fokus grupa jednako odgovarale na ova pitanja, ne može se sa sigurnošću utvrditi da li sve žene koje kažu da su udate to zaista i jesu u skladu sa Porodičnim zakonom RS. One koje navode da su razvedene, u većini svedočenja navode da su ga napustile pa to podrazumevaju pod razvodom ali neke i kažu da su razvedene.*

Od njih 4 koje su navele da žive trenutno u vanbračnoj zajednici, sve su mладje žene uzrasta od 18 do 25 godina.

4. BROJ DECE

Od ukupnog broja žena koje su učestvovali u fokus grupnim diskusijama, njih 98:

- 85 žena navodi da ima dece i koliko ih ima
- 5 žena navodi i spominje u svojim svedočenjima decu ali ne navodi koliko ih ima
- 8 žena nije navelo da li ima decu

Od ukupno 85 žene koja ima decu, njih:

- 17 ima jedno dete (20%)
- 27 njih ima dvoje dece (32%)
- 11 njih ima troje dece (13%)
- 7 ima četvoro dece (8%)
- 12 žene imaju 5 dece (14%)
- 5 žena ima sedmoro dece (6%)
- 6 žena ima osmoro dece (7%)

Žene koje su navele da imaju decu, ukupno imaju 276 dece.

Sve žene koje su učestvovale u fokus grupama svedoče neku od situacija nasilja koju su preživele, tako da pored njih 98 koje su direktnе žrtve nasilja, možemo da kažemo i da je svih 276 njihove dece, bez obzira na uzrast dece, bilo indirektna žrtva nasilja.

Uz 46 žene koje su bile smeštene u sigurnim kućama, bilo je smešteno i 93 dece, različitog uzrasta. Neke od žena su svedočile da su pri smeštaju u sigurnu kuću sa sobom vodile samo neku decu (najmladju) dok su ostala deca uglavnom ostajala u porodici-kući u kojoj se nasilje nad majkom dešavalo, pod zaštitom i pažnjom nekog od drugih članova te porodice (najčešće babom). Ovo upućuje na mogućnost da su neka od te dece (stariji maloletnici) i nakon odlaska majke u sigurnu kući i dalje ostali u situaciji indirektnog ili direktnog nasilja. Šta se sa decom dešavalo dok su bila odvojena od majke, ne može se tačno zaključiti ali su neke žene navodile da su napustile sigurnu kuću i vratile se nasilniku upravo zato što su želela da budu sa svom svojom decom. One nisu imale mogućnost da povedu svoju decu, jer su bile uslovljavane od strane Sigurnih kuća- skloništa da povedu samo jedno ili dvoje najmlađih sa sobom, dok su starija deca ostajala sa nasilnikom.

5. EKONOMSKI STATUS

Od 98 žene koje su navodile svoje životne priče, njih:

- 80 žena su navele da su domaćice ili da vode brigu o kući i deci (82%)
- 8 žena je navelo da su zaposlene (privremeni poslovi) (8%)
- 3 žene su navele da su penzionerke (3%)
- 7 žena nije navelo svoj trenutni status (7%)

Od 80 žena koje su navele da su domaćice, njih:

- 31 (39%) su navele u svojim iskazima da vode računa o kući i deci bez navodjenja od čega se izdržavaju i ko im daje novac za život.
- 10 (12%) je navelo da imaju socijalnu pomoć i dečiji dodatak.
- 39 (49%) žene nisu ništa posebno navele ali se iz njihovog svedočenja prepoznaće da ne rade nigde i da su domaćice

ISKUSTVA OBRAĆANJA INSTITUCIJAMA

U ovom delu diskusije u fokus grupama, žene su imale priliku da govore kojim institucijama su se obraćale kada su prvi put bile žrtve nasilja, kako su se osećale kada su prvi put došle u neku državnu instituciju da se požale na nasilje i šta se tamo ustvari dešavalo. Ovi izvještaji su autentična svedočenja žena o onome što su one osećale i mislile, o čemu su govorile kad su se obraćale institucijama, sa jedne strane a sa druge, kako su na njihova obraćanja reagovale institucije.

Poseban deo u izvještajima o iskustvu obraćanja nadležnim institucijama, ustanovama i organizacijama koje pružaju pomoć, podršku i zaštitu u situacijama nasilja, predstavljaju svedočenja žena o trajanju nasilja pre nego što su ga prvi prijavile.

1. OBRAĆANJE INSTITUCIJAMA

Od ukupno 98 žene Romkinje koje su učestvovali u fokus grupnim diskusijama, njih:

- 39 se obraćalo samo Policiji
- 20 se obraćalo samo Centrima za socijalni rad
- 11 se obraćalo i Policiji i Centrima za socijalni rad istovremeno
- 6 se obraćalo samo bolnicama
- 5 se obraćalo bolnicama i Policiji istovremeno
- 24 se obraćalo samo ženskim NVO
- 10 se obraćalo ženskim NVO i Policiji
- 4 se obraćalo ženskim NVO i Centrima za socijalni rad
- 32 se obraćalo svima (Policija, CSR, NVO)
- 8 se nije nikome obratilo

Navodi žena ukazuju da se ona najviše obraćaju za pomoć policiji a posle policije, u podjednakom odnosu su tražile pomoć od CSR i ženskih NVO. Najmanji broj žena se obraćao za pomoć bolnicama, dok je njih 8 žena koje su svedočile, izjasnilo da ni od koga nisu nikada tražile pomoć i da su zbog toga dugi niz godina živele u nasilju. Žene se nisu obraćale samo ženskim romskim organizacijama već i drugim ženskim organizacijama koje su im bile blizu i u koje su imale poverenja.

2. REAKCIJE INSTITUCIJA NA PRIJAVU NASILJA

Žene su u svojim ispovestima govorile o različitim reakcijama profesionalaca iz institucija, ustanova i organizacija na njihovu prijavu nasilja. Generalno, njihova zapažanja o reakcijama institucija se mogu svesti na:

- Umanjivali su značaj i ozbiljnost prijave bez konkretnog postupanja (ovo su svedočile 50% od svih koje su se obraćale institucijama)
- Pridavali su minimalan značaj i učinili samo minimalan napor da smire situaciju (ovo su svedočile 28% od svih žena koje su se obraćale institucijama)
- Pokazali interesovanje i učinili sve da zaštite i sklone ženu (ovo je svedočilo 22% od svih koje su se obraćale institucijama)

Neke od izjava profesionalaca prilikom prijavljivanja situacije nasilja od strane žena Romkinja:

Navodi:

Policijski službenik:

« Trpi, to je normalno u braku. »

Policijski službenik:

« To je normalno kod vas Roma. »

Policijski službenik:

« A šta si ti htela da ti ja budem lično obezbedjenje? »

Ne razumem? »

Policijski službenik žrtvi koja prijavljuje

strah od mogućeg ubistva:

***« Šta ja sada treba da ti pokupim sve noževe,
viljuške i kašike da te ne bi ubio? »***

3. PODRŠKA U SITUACIJI NASILJA OD STRANE INSTITUCIJA, USTANOVA I ORGANIZACIJA

Od ukupno 98 žena koje su govorile na fokus grupnim sastancima, njih 82 (91%) se obraćalo institucijama, ustanovama i organizacijama.

- 46 njih (47%) su bile smeštene u sigurnu kuću i dobile su pomoć koja im je u tom trenutku bila potrebna
- njih 32 (33%) su se obraćale ženskim NVO, Policiji i CSR.
- 39 žena koje su se obratile samo policiji, njih 20 (51%) je dobilo od Policije zaštitu i pomoć
- Od 18 žena koje su se samo obratile ženskim NVO, njih 18 (100%) je dobilo svu pomoć i podršku
- Od 20 žena koje su se samo obratile CSR, njih 9 (45%) je dobilo pomoć koja im je bila potrebna

- Od 20 žena koje su se samo obratile CSR, njih 10 (50%) nisu dobile pomoć ili je pomoć bila samo na rečima dok se ništa dalje nije konkretno uradilo. Jedna žena se nije izjasnila.

Pored umanjivanja značaja i ozbiljnosti situacije u kojoj se žena nalazila, profesionalci iz institucija su nalazili i druge razloge zbog kojih nisu izlazili u susret potrebama i zahtevima žena za smeštanje u sigurnu kuću (ima puno dece, ima/ deca imaju vaške, „ajde, prvo okupjate ih, obucite ih (decu), pa ih dovedite”, nema mesta trenutno, nedavanje tačne adrese ili nedavanje tačnih instrukcija za pronalaženje Sigurne kuće.

U svojim iskazima, njih (65%) je reklo da su ih radnici-e CSR odvraćali od odlaska u sigurnu kuću rečima:

Navodi:

Službenica CSR:

« Nemamo novca da ti se plati Sigurna kuća, to košta. »

Službenica CSR:

« Nema mesta u Sigurnoj kući jer si sa detetom. »

Službenica CSR:

« Nema mesta u sigurnoj kući, gužva je, strpi se...kad si toliko trpela, izdrži još malo.»

Službenica CSR:

« Neće te primiti u Sigurnu kuću jer si trudna, nećeš ti tamo izdržati, a i ne možemo da ti damo potvrdu jer ne primaš socijalnu pomoć. »

4. POVERENJE UČESNICA FOKUS GRUPA U INSTITUCIJE

Od 82 svedočenja žena koje su se obraćale institucijama, njih 42 (51%) je reklo da su se razočarale u postupanje institucija na razne načine:

- Nisu zadržali-kaznili nasilnika nakon prijave nasilja
- Nisu im pomogli da se sklone u Sigurnu kuću
- Nisu im dali podršku da napuste nasilnika već su svojim postupanjima učinili da se žene predomisle i vrate nasilnicima
- Nisu im umanjili strah od daljih postupaka nasilnika nakon prijave nasilja

Ovo upućuje na zaključak da su žene generalno razočarane u institucije, koje možda nekada na prvu prijavu učine minimalne korake u zaštiti žene ali dugoročno nisu bile sposobne da ih zaštite i zbrinu.

Od 82 žene koje su se obraćale institucijama, ustanovama i organizacijama, njih:

- 25 žene (30%) navode osećanje gubitka nade i poverenja da će oni nešto učiniti za nju kao razlog ne poverenja u institucije
- 28 žene (34%) navode da im institucije nisu pomogle da prevaziđu osećanje straha od nasilnika kao razlog za razočarenje u postupanje institucija
- 29 žena (36%) navodi da nemaju poverenje u institucije ali bez konkretnog komentara

5. Dužina trajanja nasilja pre prijavljivanja

Od svih 82 žene koje su trpele nasilje i prijavile ga nadležnim institucijama, ustanovama i organizacijama, njih:

- 10 (12%) njih je trpelo nasilje od 3 meseca do 1 godinu
- 26 (32%) njih je trpelo nasilje od 1 do 5 godina
- 15 (18%) njih je trpelo nasilje od 6 do 10 godina
- 8 (10%) njih je trpelo nasilje od 11 do 15 godina
- 6 (7%) njih je trpelo nasilje od 16 do 20 godina
- **17 (21%) njih je trpelo nasilje od 21 do 35 godina**

Od 8 žena koje nikada nisu prijavile nasilje, sve su svedočile da su trpele nasilje celog braka (do smrti pokojnika) ili da ga i danas trpe, mada su već stare i navikle na trpnju.

Ove situacije traju od 25 do 35 godina i neke su se pokajale što nisu ranije prijavile nasilje.

6. Razlozi za ostajanje u situaciji nasilja

Kao glavni razlog za ostajanje u situaciji nasilja žene navode **strah**. Preovlađuje nekoliko vrsta strahova koje žene osećaju u odnosu na situaciju u kojoj se nalaze:

- Strah od nasilnika (strah od nasilja, od samog nasilnog čina)
- Strah od institucija (strah od nepoznatog)
- Strah od budućnosti (strah izazvan neizvesnošću)
- Strah izazvan stresom (strah izazvan stresnom situacijom akutnog nasilja)
- Strah za decu (strah majke za sudbinu i dobrobit dece, strah da će joj uzeti decu)
- Strah od ubistva:
  - Strah da će je ubiti ako ga ostavi ili prijavi
  - Strah da će je ubiti ako abortira
  - Strah da će je ubiti ako je nađe posle izlaska iz zatvora

PERCEPCIJA NASILJA I POTREBNE PODRŠKE

Iz svedočenja žena koje su učestvovale u fokus grupnim diskusijama, zaključuje se da **imaju svest o tome šta je nasilje** i da mogu da ga prepoznaju i kada se njima dešava i kada se dešava nekoj drugoj ženi. Žene prepoznaju manifestacije fizičkog, psihičkog, ekonomskog i seksualnog nasilja.

Od ukupno 98 žene koje su svedočile o situacijama nasilja koje su preživele, njih:

- 19 (19%) su svedočile da su trpele psihičko nasilje
- 51 (52%) žena je svedočila da je trpela fizičko nasilje
- 9 (9%) žena je svedočilo da je trpelo seksualno nasilje
- 5 (5%) žena je svedočilo da je trpelo ekonomsko nasilje
- **26 (26%) žena je svedočilo da su trpele istovremeno psihičko, fizičko i seksualno nasilje**
- 16 (16%) žena je svedočilo da je trpelo psihičko, fizičko i ekonomsko nasilje
- 9 (9%) žena je svedočilo da je trpelo psihičko, fizičko, ekonomsko i seksualno nasilje

Uticak:

» **Nisu neke batine... teška ruka pa kad mi udari šamar, padnem kao snop!** »

Žene su pri opisu nasilnih situacija često povezivale i zajednički navodile nasilne radnje koje su trpele od strane nasilnika, sa razlozima zašto su trpele ili zašto su ga prijavile.

Opis nasilnih situacija koje su preživele upućuje na zaključak da su se žene obraćale institucijama i prijavljivale nasilje i tražile smeštaj u sigurnoj kući i u slučajevima hroničnog, pasivnog višegodišnjeg nasilja, kao i u slučajevima akutnog nasilja.

Od 82 žena koje su se obraćale institucijama, njih:

- 37 (44%) je trpelo višegodišnje nasilje i bilo je u sigurnoj kući
- 30 (40%) je trpelo višegodišnje nasilje i nije bilo u sigurnoj kući
- 9 (8%) je bilo u situaciji akutnog nasilja i odmah smešteno u sigurnu kuću
- 6 (10%) je bilo u situaciji akutnog nasilja i nije bilo smešteno u sigurnu kuću

1. VREME ČEKANJA NA PRIJEM U SIGURNU KUĆU

Od 46 žene koje su bile smeštene u sigurne kuće (u Zrenjaninu, Beogradu, Novom Sadu i Pančevu), njih:

- 23 (50%) je kazalo da su na ulazak u sigurnu kuću čekale do 1 sata (odgovori: brzo, odmah, do 1 sata, jako brzo jer su deca plakala pa su me odmah prihvatili). Većina ovih žena je bila smeštena u sigurnu kuću u Zrenjaninu i Beogradu).
- 6 (13%) žena je čekalo na ulazak u sigurnu kuću do 2 nedelje (ovo su većinom bili slučajevi smeštanja u sigurnu kuću u Pančevu i Novom Sadu i Beogradu)
- 17 (37%) je kazalo da su na smeštaj u sigurnu kuću čekale od dve nedelje do dva meseca (ovo su većinom bili slučajevi smeštanja u sigurne kuće u Beogradu, Novom Sadu i dva u Pančevu)

2. OČEKIVANJA OD SMEŠTAJA U SIGURNU KUĆU

Sve 98 žene koje su učestvovale u fokus grupama su imale očekivanja od boravka u sigurnim kućama. Žene koje su bile smeštene u sigurnoj kući su mogle da iskažu svoja očekivanja pre odlaska u sigurnu kuću i ono što su dobile nakon smeštaja u sigurnu kuću.

Njih 46 koje su bile smeštene u sigurne kuće su imale očekivanja koja se sumirana mogu podvesti pod sledeće:

1. Prijatno okruženje
2. Iskazana dobrodošlica, osmeh prihvatanja, topla reč
3. Ravnopravnost žena Romkinja sa drugim ženama u kući
4. Odnos bez diskriminacije, jednakost, uvažavanje
5. Sloboda kretanja, mir, tišina
6. Briga za decu, toplo, puno igračaka
7. Dostupna sredstva za higijenu i dovoljno hrane za sve
8. Poštovanje
9. Sigurnost
10. Pomoć i podrška u planiranju života nakon izlaska iz sigurne kuće

Njihova osećanja nakon smeštaja u sigurnu kuću se mogu podvesti pod sledeće navode:

1. Razočarenje
2. Tuga i bes
3. Predrasude i stereotipi prema Romkinjama
4. Ograničenje kretanja, izolacija
5. Nejednak pristup svim ženama i njihovim potrebama
6. Zanemarivanje potreba dece
7. Nedostatak jasnih procedura i pravila, podele posla

8. Nezainteresovano, drsko i oholo ponašanje radnica u sigurnim kućama
9. Samovolja direktorke
10. Nedostatak planiranja dugotrajne podrške

Ovo su preovlađujuća osećanja kod žena koje su bile smeštene u **sigurne kuće u Beogradu, Pančevu i Novom Sadu.**¹⁹

Žene koje su bile smeštene u sigurnu kuću u **Zrenjaninu** su imale sledeće komentare i navode svojih osećanja:

1. Dočekali su nas sa osmehom i dobrodošlicom, lepo i prijatno
2. Bili su organizovani razgovori sa psihološkinjom, savetnicama i socijalnim radnicama
3. Postojali su rasporedi sa jasno navedenim dnevnim obavezama žena
4. Igrali su se sa decom i poklanjali im pažnju
5. Bilo je i drugih žena koje nisu bile Romkinje
6. Nije bilo diskriminacije prema Romkinjama
7. Nije bilo ograničenja kretanja, sve uz dogovor, bez pritiska i naredbi
8. Bez osuđivanja
9. Druženje sa drugim ženama
10. Osećanje sigurnosti dok su bile u sigurnoj kući

---

¹⁹ Interesantno je da sve ove Sigurne kuće ne vode podatke po nacionalnoj pripadnosti žena žrtava nasilja. To je vidljivo i prema godišnjim izveštajima Sigurne kuće Pančevu koji su nam dostavljeni, dok smo od druga dva dobili podatke da ne vode podatke o Romkinjama u svom smeštaju, čime su odbili da nam dostave i opšte godišnje izveštaje.

Do 01.10. 2017. godine u Sigurnoj kući u Zrenjaninu boravilo je-boravi osam Romkinja i petoro njihove dece.

Od 98 žene koje su učestvovale u fokus grupnim diskusijama, njih **52 nisu bile smeštene u sigurne kuće**.

Razlozi za ovo su višestruki i mogu se podvesti pod:

1. Nerazumevanje i neprepoznavanje situacije nasilja u kojima se nalaze žene Romkinje od strane institucija

- Minimiziranje ozbiljnosti situacije nasilja koje prijavljuje
- Ne adekvatnog kažnjavanje počinioca nasilja
- Stereotipa i predrasuda profesionalaca prema Romskom narodu
- Zanemarivanja potreba romskih žena i dece u situacijama nasilja

2. Opstrukcija smeštaja žena Romkinja u sigurne kuće od strane profesionalaca u institucijama

- Navođenje različitih razloga za odbijanje smeštaja žene Romkinje u sigurnu kuću
- Pooštravanje kriterijuma za ulazak u sigurnu kuću žena Romkinja u odnosu na žene iz većinske populacije
- Ostavljanje žene Romkinje da dugo čeka na ulazak u sigurnu kuću

3. Odustajanje samih žena Romkinja od smeštaja u sigurnu kuću

- Strah od odmazde nasilnika zbog napuštanja
- Sramota od porodice i rodbine
- Kratkotrajno rešenje situacije a nema izvesnosti šta nakon izlaska iz sigurne kuće
- Dugo čekanje na smeštaj u sigurnoj kući
- Strah od gubitka i ono malo materijalnih resursa za život

Sve žene koje su prijavile nasilje i tražile utočište i smeštaj u sigurnu kuću, a nisu smeštene, su navele kao svoja očekivanja od sigurne kuće:

1. da budu na sigurnom mestu za sebe i svoju decu
2. mir i zaštita od nasilnika dok su tamo smeštene
3. htele su da dobiju samo ono što mogu da dobiju i ostale žene iz većinske populacije koje se nađu u situaciji nasilja
4. očekivale su trajnije rešenje njihove situacije a ne samo na par meseci
5. očekivale su da institucije razumeju u kakvoj se situaciji nalaze i izađu im u susret
6. očekivale su da nema diskriminacije od strane institucija prema ženama koje se nalaze u situaciji nasilja
7. očekivale su dolazak na toplo i prijatno mesto za svoju decu, puno igračaka

Sve žene koje nisu bile primljene u sigurnu kuću su navele:

POTREBNO IM JE BILO DA BUDU PRIMLJENE U SIGURNU KUĆU ODMAH, ONDA KADA IM JE TO BILO NAJPOTREBNIJE, KAD SU BILE U SITUACIJI NASILJA, KADA PRIJAVLJUJU NASILJE, A NE KASNIJE.

NEPOZNAVANJE POSTUPAKA I NEJASNE PROCEDURE, KOJE SU DISKRIMINATORNE PREMA ROMKINJAMA, SU IH ODBILE OD SIGURNE KUĆE I NATERALE DA SE VRATE KOD NASILNIKA ILI KOD NAJBLIŽE RODBINE.

SVEDOČENJA UČESNICA FOKUS GRUPA

Priča 1

“ U Sigurnu kuću sam otišla 2015. godine, bila je zima. Živela sam u braku 5 godina, bila sam u teškom nasilju. Nisam imala gde da idem otišla sam u Centar za socijalni rad oni su mi ponudili Sigurnu kuću. Otišla sam tamo, sačekala me jedna žena, mislim da je to bila direktorica Centra. Svojim kolima su me vodili do Sigurne kuće.

*Direktorica koja me sačekala, uzela mi je podatke i rekla mi:
“Vi Ciganke uvek imate neki problem”.*

Nisam joj ništa rekla u tom momentu jer sam imala svoj problem i bila sam bespomoćna u tom trenutku. Posle su mi dali jednu sobu sa decom, troje dece je bilo sa mnom. Dali su nam da jedemo, bila sam jedina Romkinja tamo, bila sam odbačena od ostalih žena. Moja deca se nisu družila sa ostalom decom zato što je jedna od žena rekla da moje dete ima vaške i tako da su i ostala deca bila razdvojena od mojih. Govorili su da su moja deca prljava i da su Cigani, nisu dali njihovoj deci da prilaze nama. Uveče sam otišla u sobu sa decom i legli smo da spavamo. Ujutru kad sam ustala sišla sam dole u kuhinju i popila kafu; ostale žene su me sve čudno gledale bilo mi je neprijatno i nezgodno. Imali smo obaveze ko će kuvati, ko će čistiti. Ja sam uvek čistila kupatilo i dnevni boravak. Poslove je dodeljivala direktorica i ja sam uvek čistila kupatilo. Sve žene su svaki dan kuvale, a ja nisam, nisu mi dali da kuvam zato što su

se gadile. Ja sam primetila da se gade; nisam više ni htela da siđem dole stalno sam bila u svojoj sobi sa decom sišla sam dole samo na doručak, ručak, večeru. Deca su mi stalno bila razdvojena od ostale jer su bili Romi i jedan od dečaka je rekao mom sinu: "Neću sa tobom da se igram jer si Cigan". Ja sam se jako loše osećala. Uzela sam svoje dete i otišla u sobu. Posle me je direktorica pitala zašto se stalno zatvaram i ja sam joj rekla o čemu se radi i da neću da moja deca to čuju jer su dosta napaćena. Direktorica na to nije ništa rekla, samo se nasmejala i posle dva meseca sam rešila da izadjem iz Sigurne kuće, jer pored svih mojih problema i nasilja koje sam preživela nije mi bilo potrebno da to trpim i tamo; i ostala sam kod mojih roditelja, pa sam se posle vratila kod muža. Za mene to nije Sigurna kuća- gde se ja ne osećam dobro i gde ne postupaju sa mnom jednakako kao i sa ženama koje nisu Romkinje. "

Priča 2

“ U sigurnu kuću sam primljena 2015. godine. Uz pomoć Udruženja Roma Novi Bečeј koji su mi pomogli oko smeštanja u Sigurnu kuću i prevoza do tamo. Kad sam ušla u Sigurnu kuću čekala sam pola sata da me prime. Dočekala me neka domaćica, pokazala mi je moju sobu. Otvorila je vrata sobe u kojoj je bio haos od prašine, paučine i prljavo je bilo. Pitala sam je da mi da kantu i krpu da očistim, dobila sam kantu, čistila sam, dobila posteljinu. Posle sat vremena pitali su me hoću li kafu ili da jedem. Uzela sam kafu. Posle je došla mentorka ona je bila priyatna. Otišla sam posle u dvorište da pijem kafu, sve žene su bile odvojene u grupama Romkinje posebno, Srpskinje posebno. Bila je velika razlika i diskriminacija. Dobila sam neki pravilnik koji treba da pročitam. Kada sam pročitala ja sam videla da se to ne poštuje. Žene su se čule sa svojim muževima i nalazile sa njima kada izađu napolje. Ja kad sam to videla, meni to nije izgledalo kao Sigurna kuća. Posle sam otišla kod mentorke i pitala je kako će ja biti zaštićena kad svaka žena kontaktira sa svojim mužem. Ona se pravila kao da se to ne dešava, da nije istina. Bila sam dve nedelje sama, od svih odsečena nisam nikog imala, osim par žena koje su došle koje su bile naše Romkinje, ove ostale su sve bile protiv mene. Posle nedelju dana su pisale tužbe protiv mene kako idem u gaće i kako šetam po hodniku golišava. Smislili su laži da me izbace. Posle sam išla kod direktorice i počela sam da plačem i da joj govorim da to nije istina, ako me izbace šta će onda, nemam kuda i gde da idem. To je sve bilo zato što sam Romkinja, bila je velika diskriminacija. Htele su da me izbace iz

Sigurne kuće. Jedna koja je bila isto kao neka mentorka ona me je branila i poverovala mi je. Posle sam se vratila nazad u sobu, dali su mi mali šampon, kaladont, četkicu i jedan peškir, za sve ostalo sam morala sama da se snadjem. Više ništa nisam dobila. Socijalnu pomoć nisam dobila, jer su mi skinuli sa računa zbog boravka u Sigurnoj kući. Hrana je bila jako loša, više si gladna nego sita, hleb se donese jednom nedeljno i to sve ide u zamrzivač. Pre večere ko je zadužen po rasporedu, taj vadi hleb i greje ga da se otkravi. Jelo kao za svinje i to samo po jedan tanjur ima jako puno razlika za večeru. Ako nema jela, po jedan sendvič se dobija i to je sve. Više puta sam ostala bez večere i gladna spavala. Žene se medjusobno tuku za hranu zbog dece, jer nema dosta hrane. Ne smeš sebi da kupuješ zbog ostale dece- mora da se kriješ. Tamo nije to do mentorke, tamo štićenice drže Sigurnu kuću i kako one kažu „tako mora da bude”, a mentorka se nista ne pita. Šest meseci sam bila tamo, nisam imala dokumenta jer mi je sve ostalo kod bivšeg, a on nije htio da mi ih da. Pre no što ću izaći iz Sigurne kuće na tudju adresu sam se prijavila i pravila ličnu kartu. Izbačena sam bila iz Sigurne kuće zato što se nisam držala pravila. Dok smo izlazile iz Sigurne kuće u šetnju, dva puta sam kasnila po pet minuta. U 5 do 22 h mora da si u Sigurnoj kuci, medjutim ja sam kasnila 5 minuta. Kad sam otišla da pravim ličnu kartu kasnila sam 10 minuta, proslo je 10 sati nisam više ni smela da se vraćam jer sam znala da će me izbaciti. Nikad se više ne bih vraćala tamo jer je k'o u logoru. Kako ostale štićenice kazu „tako mora da bude”, a mentorke ne reaguju i nema ko da te brani.”

Priča 3

“Godine 2015, primeljena sam u Sigurnu kuću. Bila sam u braku u kojem sam preživljavala nasilje 8 godina. Žalila sam se mami i rekla joj da ide u Sigurnu kuću da se raspita, kada je otišla rekli su joj da mora da ide u Centar za socijalni rad po potvrdu.

Mama je otišla po potvrdu.

Otišla sam u Sigurnu kuću, tamo je bila direktorica koja me je sačekala. Ja sam bila sa dvoje dece. Ponudila nas je da jedemo, bilo je nešto kuvano, dobili smo sobu. Dobili smo po jedan peškir i po jedan mali šampon za jednu upotrebu. Mama mi je donosila sve za higijenu.

Vremenom sam preživljavala diskriminaciju od ostalih žena koje su bile tamo isto kao i ja. Bilo je još dece koja nisu htela da se igraju sa mojom decom zato što roditelji nisu dozvoljavali jer su moja deca „Cigani“, tako su govorili. Imali smo obavezu da radimo u Sigurnoj kući, ja sam uvek morala da čistim, spremam i da kuvam. Kad sam ja kuvala bilo je žena koje nisu htеле da jedu moju hranu. Govorile su: “Neću da jedem od Ciganke“. Osećala sam se jako loše i tužna sam bila zbog svega što mi se izdešavalо. Direktorica je stalno bila nervozna, besna nikad nije htela sa mnom da priča kada sam je nešto pitala. Kad god bih spremala hranu, žene bi šetale i gledale da li perem ruke, kako spremam hranu, nikad im nije bilo dobro skuvano, stalno su imale neke zamerke. Kada bi se požalila glavnoj, ona bi rekla: “pa tako je to ovde, šta da se radi sad”.

Bilo mi je jako neprijatno. Moju decu su gledali kao najgore- „to su ta“. Videlo se da nas ne žele više tu i da smo suvišni.

Direktorica se stalno sa većinskim ženama lepše ponašala, nego sa mnom. Moja deca i ja uvek smo bili razdvojena i posebno. Nisam više mogla to da podnesem, meni je to bio veliki pritisak i odbacivanje. Posle sam čula da je moj bivši muž u zatvoru i smatrala sam da mogu da izadjem iz Sigurne kuće i da sam bezbedna. U Sigurnoj kući sam boravila mesec dana i ne bih se više vraćala tamo jer smatram da tako ne treba da izgleda Sigurna kuća, da se tamo naše Romkinje ne osećaju lepo. Mislim da bi trebala da postoji Sigurna kuća samo za Romkinje kako bi se one osećale nediskriminisano i slobodno. ”

Priča 4

“ U Sigurnu kuću sam odlučila da odem 2016. godine. Uz pomoć Centra za socijalni rad i njihovog prevoza ja sam otišla u Sigurnu kuću sa dvoje male dece. Sećam se da je bilo predveče kada sam stigla u Sigurnu kuću. Ušla sam unutra, tamo me je dočekala domaćica kuće koja mi je rekla da će sada mene i decu da smeste, da nam daju hranu, a sutra ćemo da vidimo kako ćemo i šta ćemo, kada se odmorimo. Mlađa kćerka je tada imala godinu dana, a sin 3 godine. Otišli smo u drugu prostoriju, kuhinju gde smo dobili da jedemo. Hrana u sigurnoj kući je bila loša, nisam ja navikla na nešto dobro i skupo ali ovo je bilo loše.

Bila je samo neka salama i hleb. Posle večere otišli smo u krevet. Sledećeg jutra došla je jedna devojka do mene koja je isto primljena u Sigurnu kuću i pitala me je da li sam dobro, na šta smo krenule da se upoznajemo i razgovaramo o svemu. U razgovor nam se umešala druga devojka koja je počela arogantno da mi govori da ja ne mogu duže od 3 meseca da ostanem tamo i da planiram šta ću dalje sa sobom i sa decom. Ona je bila štićenica kuće, kako sam kasnije čula i prema meni je samo bila loša i neljubazna. Primetila sam da me ne voli jer sam Romkinja, a moju decu još manje. Gledala nas je sa visine, kao najgore. Uopšte se nisam osećala prijatno. Ja sam tada bila jako tužna i bespomoćna, tek sam izašla iz nasilja i pitala sam se da li mi je sada i ovo potrebno, da me neko ponižava i diskriminiše. Neka druga žena me je stalno pratila, pratila je svaki moj korak kako nešto ne bih ukrala. Stalno mi je govorila da pazim na decu da ne unište stvari i nameštaj. Govorila mi je da moram za sobom i decom stalno da sklanjam, moja obaveza je bila da

skuvam i da sklonim, ali nijedna nije htela da mi pričuva decu dok ja to radim. Prema deci su se loše ponašali, nisu dali ništa da diraju, da se igraju, prosto su ih ignorisali. Bilo mi je jako neprijatno jer su me ignorisali, pritiskali da što pre izlazim. Nisam imala cigare, lekove su mi jedino kupili za decu. Imao je svako svoje obaveze, one su se medjusobno pomagale, a mene se izbegavale. Meni su govorili da ostavim decu i obavim svoje obaveze koje imam. I ako mi se kćerka razbolela i nisam mogla da je ostavim samu jer je bila beba, oni su me terali da kuvam i sklanjam. Kada nisam htela da ispoštujem to jer nisam mogla dete da ostavim, one su sve bile ljute i nisu sa mnom razgovarale. Ostavili su me samu bez telefona tako da nisam mogla zvati hitnu jer je kćerki bilo jako loše, nego sam morala da čekam tu mentorku da se vrati u Sigurnu kuću kako bih pozvala. Kad sam zvala hitnu došli su posle sat vremena. Morala sam da idem u hitnu sa detetom. Morala sam se posle vraćati taksijem do Sigurne kuće. Trazili su rešenje da što pre izadjem iz Sigurne kuće. Pitali su me ko bi mogo da mi pomogne oko smestaja, ja sam rekla Udruženje Roma Novi Bečeji. Oni su mi predložili da izadjem iz Sigurne kuće i idem u Novi Bečeji, da mi Udruženje plaća stan, jer je prethodno Centar za socijalni rad stupio u kontakt sa Udruženjem i pitali ih kako oni meni mogu da pomognu da izadjem iz Sigurne kuće i da se pronadje adekvatno rešenje za mene. Oni su predložili plaćanje stana i da Centar obezbedi neka finansijska sredstva od kojih će moći da živim. Trebala sam što pre da izadjem iz Sigurne kuće posto se menja smena i ona mora da ide kući do 14h do kada je toj

smeni bilo radno vreme. Pozivali su više puta Udruženje da dodje po mene. Udruženje je poslalo taksi po mene i decu i ja sam smeštena kod njih u Centar jer je bila noć. Sutradan sam otišla u stan koji su mi pronašli, u kojem sam bila 2 nedelje, kada me je bivši suprug pozvao i obećao da će sve biti u redu i da će se promeniti. Ja sam odlučila da mu se vratim zbog dece i moje teške finansijske situacije. Sada živimo opet svi zajedno.

Moje loše iskustvo sa Sigurnom kućom je prošlo, ali ta neprijatnost i diskriminacija koju sam ja doživela je ostala, ne verujem da bih više poželeta da odem u Sigurnu kuću.”

Priča 5

“ Kada sam stigla u Sigurnu kuću sačekala me jedna žena koja je radila tamo i bila zadužena da nas prima. Ona mi je dala sobu i dala mi je pravilnik o ponašanju i radu u Sigurnoj kući. Rekla mi je da ne smem da izadjem napolje na ulicu, ja sam joj rekla da neću izaći. Videla sam da nije bila ljubazna prema meni jer sam bila Romkinja. Bilo je još 5,6 žena koje su bile Srpkinje. One su bile posebno od mene, diskriminisale su me, govorile su mi da ja moram što pre da se snadjem jer nemam ovde puno vremena da ostanem, jer treba i ostale žene da dodju. Sve žene su me izbegavale, nisu htеле sa mnom da razgovaraju. Svaki dan bi mi druga govorila da ne mogu puno tu da se zadržim i da tražim drugi smeštaj, stalno smo ulazile u neke konflikte. Svaka je imala svoju obavezu, jedino to se poštovalo. Ovako su me sve gledale sa visine i kada bi uzela neku šolju, dobro bi je posle mene prali i glancali. Videla sam mržnju u njihovim očima i da sam veoma suvišna, da me ne žele tamo. Osećala sam se jako loše, kao da su se sve udružile protiv mene. Ja mislim da tako ne treba da funkcioniše Sigurna kuća. Kada bih se žalila glavnoj, stalno bi me izbegavala i nije htela da me sasluša. Ne bih više išla u tu Sigurnu kuću sve i da moram. Posle tolikih neprijatnosti želela sam da izadjem iz Sigurne kuće posle 2 nedelje, vratila sam se u nasilje kod muža.”

Priča 6

“ Moje prvo nasilje se desilo 20. januara, 2017. godine. Nalazila sam se u porodičnoj kući kod njegovog oca. Svekar je zvao policiju kada se nasilje desilo, oni su došli odmah, ali suprug je pobegao od kuće. Policija me odvela do bolnice zato što sam imala povredu glave, posle toga su pozvali Socijalno i oni su me smestili u Sigurnu kuću. Policija me je odvezla do Sigurne kuće. Tamo su me sačekale dve žene: direktorica i psiholog. One su me primile u kancelariju, a ja sam htela da se vratim kući, jer me je svekar primio sa decom, ali Policija je rekla da moram da idem u Sigurnu kuću i ako neću da ostanem to tmao kažem, u Sigurnoj kući. Direktorica mi je dala da potpišem pravilnik o budjenju kad da radimo i tako to. Osećala sam se jako loše jer sam rekla da neću da ostanem, a oni su me silom zadržali tamo. Morala sam da prespavam u Sigurnoj kući. Direktorka mi je ujutru rekla da dodjem u njenu kancelariju i da razgovaramo kad sam otišla ujutru ona je razgovarala sa mnom i rekla mi je da je veliki rizik da se vratim kući; barem da ostanem još 2,3 dana. Htela sam posle nedelju dana da izadjem iz Sigurne kuće ali nisam smela jer su mi dali papire da potpišem na 6 meseci, a ja nisam tada znala sta potpisujem. Osećala sam se prevareno, besno, ljuto zato što su mi dali silom da potpišem. Imala sam pravo da izlazim tek posle mesec dana. Preklinjala sam dan kad sam potpisala i kad sam ušla u tu Sigurnu kuću, osećala sam se kao budala. Taj momenat kad me Policija odvezala do Sigurne kuće, a taj portir otvara vrata, pa te stepenice, pa galama - svadjali se svi tamo medjusobno... iskreno da vam kažem bolje mi je bilo u nasilju. Bilo mi je loše, jer čim sam ušla u Sigurnu

kuću direktorica me je odmah pitala šta je bilo, kako je bilo, ove ostale žene me ispitaju sta mi se desilo; tako da to sam se to veće osećala jako strašno, još me nasilnik zvao i na telefon.

Odveli su me u sobu, te stepenice, pa spratni kreveti... u Sigurnoj kući je kao ludara. Delila sam sobu sa još jednom ženom, pa je jedna žena došla i pričala mi kako je pala sa stepenicama, kako je izgubila bebu. Psiholog me pita kako počinje nasilje, pa šta je nasilje, pa me onda na kraju pitala da li ja volim nasilnika i ako kazem da ga volim onda ispada da sam luda kako to „volim nasilnika“?. Osećala sam se kao da sam glupava, pa mi ona govori šta kako ide, moraš da radiš kako oni kažu. Pravilnik je nikakav, od 10 stvari 7 razumeš. Takav im je taj njihov pravilnik. Nema svadje sa korisnicama, mora da se poštuje red, a ja nisam htela da radim, svadjala sam se sa korisnicama, samo da bi me izbacili. Bilo mi je teško, ali sam morala da bih izašla iz te ludare. Šetnje su bile ograničene. Imaš samo sat vremena za šetnju. Ceo dan sam sedela u sobi nisu mi dale nigde da idem. Po ulasku u Sigurnu kuću ne bi trebalo da odmah dodje psiholog, ne treba da nas obavezuju da radimo da kuvamo i te poslove, nema potrebe da bude toliko kamara i 24 sata da nas neko prati... imam osećaj ko da sam u rijalitiju. Bilo je jako loše. Obezbedjenje nije htelo hleb da nam kupi, a kad su kupili manje su kupili, žene nisu htеле da jedu ručak nego su jeli naveče... nije bilo hrane dovoljno: hleba, šećera... nijedna od njih nije znala kako da mesi, pa sam ja morala da mesim hleb.

Dete nije imalo pelena tamo, išla sam sa detetom po to. U Sigurnoj kući nisam dobijala pelene, ništa. Ni mleka. Žene su se

potukle za hranu, nisam mogla više da izdržim, pa sam izašla. Mislim da bi Sigurna kuća trebalo da bude drugačij, da ne bude kao u zatvoru i da treba da ima dovoljno hrane i sve ostalo što je ženama i decama potrebno. Moralaa sam da idem da kupim detetu od svojih para i mleka, i sve što treba. Kad sam donela detetu voćni jogurt sve su me one napale da ja ne smem da kupim svom detetu da ne bi ostala deca videla, a ostale žene su mogle kupovati i same da jedu. One su nam odredjivale šta čemo da jedemo. Obezbedjenje je kupovalo malo hleba, pa nismo imali dosta. Žene su mleko namerno popile da nebi deca imala pa je nestajalo i mleka. Onda žene se izderavaju, pa se svadjavaju. Loše sam se psihicki osećala. Jedna žena je htela da se ubije, psihički je pukla, htela je i nas da davi, niko joj nije pomogao sa decom; ni direktorica, niko za nju nije mario. Bilo je i volontera koji su kao psiholozi. Nisu ni oni obraćali pažnju na nju. Govorili su mi da sam ja kriva što mi muž razbio glavu, nabili su mi osećaj krivice. Pozvali su nasilnika na razgovor, i mene i njega zajedno, on je rekao da nema nasilja da je on sa mnjom završio i da me neće dirati, i da mi on kao nije razbio glavu nego sam sama pala. Njemu su sve poverovali. On je rekao da me nije tukao. Ja sam se sama davila, pa sam nosila kragnu, on kao nije ništa to uradio. Oni su njemu sve to poverovali jer ja nemam dokaz. Mislim da bi trebalo ženama da pomognu, da im plate kiriju makar 3 meseca unapred i da imaju neku pomoć za početak kad izadju iz Sigurne kuće. ”

Priča 7

“Kada sam usla u Sigurnu kuću, bila je jedna žena koja me je sačekala, dala mi je sobu u koju mogu da udjem i pravilnik o ponašanju. Kada sam ušla u sobu, soba je bila prljava, puna paučine i prašine, morala sam da čutim i trpim. Ujutru su me pozvali na doručak. Dobili smo samo salame i hleba. Nisam mogla da jedem otišla sam nazad u sobu. Onda je došla direktorica i pitala me „što se pravim fina i šta sam ja ovde očekivala – hotel?“. Osećala sam se loše jer se tako neljubazno ponašala prema meni, ali sam čutala. Posle je opet došla po mene u sobu i pitala me da li ja mislim da skuvam nešto, ako mislim da sidjem dole i da skuvam jer inače neću dobiti da jedem. U toj Sigurnoj kući je gore nego u zatvoru. Kao prvo, diskriminisana sam bila od institucije, kao drugo od direktorice Sigurne kuće, pa i od ostalih žena koje su boravile tamo. U Sigurnoj kući sam bila sama, nisam imala drugarice, priateljice, ništa. Nisam dobijala džeparac za cigare, nisam pušila, nisam ništa, hrana je bila kao kad dajemo svinjama tako su nama dale. Ostale žene koje su imale kod sebe para davale su sve po malo, pa su sebi kupovale hranu, a ja nisam imala para pa sam ostajala u sobi i gladna i žedna. Bila sam dve nedelje tamo, pa sam morala izaći jer nije bilo mesta za druge žene. Direktorica mi rekla da moram da izadjem. I ja sam bukvalno na ulicu izašla. Mislim da je to nije bilo fer od njih i da tako ne treba da se ponašaju prema ženama, posebno žrtvama nasilja. Jako strašno mi je bilo tamo. Nikad se ne bih vratila. Videla sam da me mrze, posebno direktorica koja treba da bude fina prema ženama. Sa drugima se nije tako ponašala kao sa mnom. ”

Priča 8

“ U nasilju sam bila 21 godinu. Kada sam odlučila da više ne mogu to da trpim, otišla sam u Centar za socijalni rad i prijavila nasilje. Oni su me smestili u Sigurnu kuću. Nije mi bilo svejedno kad sam usla u Sigurnu kuću jer sam bila jedina Romkinja, a oko mene sve Srpskinje. Bio je jedan čovek koji je bio obezbedjenje. On je bio jako strog prema meni. Stalno mi je naredjivao šta da radim, kako da radim. Morala sam sve ja da radim ostale žene nisu. Tamo su se ponašali kao u zatvoru. Smetalo mi je kada su mi naredjivali šta da radim, kako da radim. Imali smo ograničeno vreme za šetnju. Bili smo po ceo dan zaključani. Kreveti su bili spratni kao u zatvoru. Nisam smela da se šetam po hodniku jer mora da bude tišina u hodniku. Jako sam se loše osećala, nisam mogla to da izdržim. Hrana je bila jako loša. Neki put bih i gladna ostajala. Žene su bile užasne, jedna drugu su osuđivale i vređale. Mene su gledale kao najgoru, kao otpad, prevrtale bi očima kada bih se pojavljivala i sklanjale bi se što dalje od mene. Čula sam da pričaju kako možda imam i vaške i ko zna kad sam se kupala. Sklanjale bi kafu i hranu od mene, okupljale bi se i ogovarale bi me. Nisam više mogla da podnesem to i izašla sam iz kuće. Mislila sam: bolje mi je i u nasilju nego da se tako loše ponašaju prema meni, nisam to zaslužila samo zato što sam tamnije boje kože. ”

VIŠE LICA DISKRIMINACIJE I RASIZMA

Autorka:

Danica Jovanović

Redakcija teksta:

Jasna Pantić

Naslovna strana:

Mirjana Kokerić

(naziv slike za naslovnu stranu: "Pogled")

Autorska prava:

Udruženje Roma Novi Bečeј, Ђуре Jakšća 29,
23272 Novi Bečeј, Srbija

Prelom i štampa:

SWA TIM, Dobanovacki put 66a, 11080 Zemun, Altina
+381.11.21.92.179; +381.11.41.28.130
www.reklamnimaterijal.com

Novi Bečeј, Vojvodina 2017. Godine

CIP – Katalogizacija u publikaciji Biblioteka Matice srpske, Novi Sad
316.647.82:[364-58:343.54-055.2(=214.58)(497.1 1)

JOVANOVIĆ, Danica

Više lica diskriminacije i rasizma : [problem dostupnosti sigurnih kuća za Romkinje i problem sekundarne viktimizacije u smeštaju] / [autorka Danica Jovanović]. - 1. izd. - Novi Bečeј : Udruženje Roma Novi Bečeј, 2018 (Zemun : SWA tim). - 77 str. ; 21 cm. Tiraž 200.

ISBN 978-86-900282-0-7

a) Diskriminacija – Romkinje – Srbija

b) Nasilje u porodici – Sigurne kuće – Romkinje – Iskustva - Srbija

ZAHVALUJUJEMO SE TIMU UDRUŽENJA ROMA NOVI BEČEJ
I SVIM ŽENAMA KOJE SU GOVORILE ZA POTREBE OVOG ISTRAŽIVANJA.

ZAHVALUJUJEMO SE BILJANI BRAKOVIĆ I BILJANI STEPANOV
NA STRUČNIM ANALIZAMA I STRUČNOJ SARADNJI,
KAO I SVIM PARTNERSKIM ORGANIZACIJAMA KOJE SU
PRIKUPLJALE PODATKE ZA POTREBE OVE PUBLIKACIJE ŠIROM VOJVODINE I SRBIJE.

ZAHVALUJUJEMO EVROPSKOM CENTRU ZA PRAVA ROMA IZ BUDIMPEŠTE
NA PODRŠCI DA PODACI OVOG ISTRAŽIVANJA BUDU VIDLJIVI KROZ OVU PUBLIKACIJU.

